

Ispričana lektira

Kolić, Mande

Master's thesis / Diplomski rad

2018

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Teacher Education / Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:147:948663>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-11-20**

Repository / Repozitorij:

[University of Zagreb Faculty of Teacher Education - Digital repository](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA UČITELJSKE STUDIJE

MANDE KOLIĆ

DIPLOMSKI RAD

ISPRIČANA LEKTIRA

Zagreb, rujan 2018.

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU

UČITELJSKI FAKULTET

ODSJEK ZA UČITELJSKE STUDIJE

DIPLOMSKI RAD

Ime i prezime pristupnika: Mande Kolić

TEMA DIPLOMSKOG RADA: Ispričana lektira

MENTOR: doc. dr. sc. Vladimira Velički

Zagreb, rujan 2018.

Zahvaljujem mentorici izv. prof. dr. sc. Vladimiri Velički. Hvala joj na podršci i pomoći oko pronalaska literature te ohrabrujućim riječima tijekom pisanja ovoga rada.

Zahvaljujem učiteljici Aleni koja me pustila u svoj razred i učinila da se osjećam dobrodošlo tijekom istraživanja. Hvala joj na svim savjetima koje mi je uputila.

Od srca se zahvaljujem svojim roditeljima, Mari i Draganu, koji su od početka mog obrazovanja vjerovali u mene kao i brat Tomislav.

Ovaj diplomski rad posvećujem svojim roditeljima.

SADRŽAJ

SAŽETAK	3
SUMMARY	4
1. UVOD	5
2. LEKTIRA U OSNOVNOJ ŠKOLI.....	6
2.1. Organizacija lektirnih sati	8
2.2. Motivacija učenika za čitanje lektirnih djela.....	10
2.3. Intervju s učiteljicom.....	11
3. PRIPOVIJEDANJE I PREPRIČAVANJE UNUTAR NASTAVNOG PLANA I PROGRAMA (2006)	15
4. METODIČKI PRISTUP PRIČANJU PRIČA I BAJKI.....	18
4.1. Izgovorena riječ	18
4.2. Odabir priče ili bajke	18
4.3. Priprema za pričanje	20
4.4. Važnost atmosfere tijekom pričanja priča	22
4.5. Rituali i sredstva.....	23
5. KOMPETENCIJE PRIPOVJEDAČA	24
6. STVARANJE PRIČA S DJECOM.....	25
6.1. Učenik u ulozi pripovjedača.....	25
7. ŠTO JE BAJKA?	29
7.1. Podrijetlo i istinitost bajki	29
7.2. Razumijevanje bajki	30
7.3. Bajke u životu djeteta	31
8. METODOLOGIJA ISTRAŽIVANJA	33
8.1. Predstavljanje i cilj problema	33
8.2. Uzorak	33
8.3. Instrumenti	33
8.4. Analiza podataka i rasprava	33
8.5. Zaključak	40

9. ZAKLJUČAK	42
10. LITERATURA	43
11. OPIS TABLICA, GRAFIKONA I SLIKA	44
12. PRILOZI	45
Izjava o samostalnoj izradi rada.....	56

SAŽETAK

Ovaj diplomski rad daje uvid u književnoumjetnička djela koja učenici čitaju u nižim razredima osnovne škole. Izbor književnih djela odabran je prema određenim kriterijima koji pridonose odgoju i obrazovanju, a iz razreda u razred izbor djela se povećava kao i opseg pojedinog djela. Motivirati učenike za čitanje nije lak zadatak, stoga učitelji trebaju pregršt mogućnosti kako razviti motivaciju za čitanje određenog djela, ali i za čitanje općenito.

Metoda pripovijedanja proteže se kroz prvih sedam razreda osnovne škole unutar područja književnosti i jezičnog izražavanja. Cilj pripovijedanja je da se učenik osamostali u govornom izražavanju te obuhvati djelo u cijelosti. Pripovijedanje se može koristiti na satima lektire kako bi smisao djela ostao sačuvan u cijelosti te prenesen od govornika slušatelju. Za odabir djela, priče ili bajke koje će se pripovijedati, valja uzeti nekoliko kriterija u obzir, počevši od učeničkih interesa, a tako i vlastitih. Pripovijedanje nije olak zadatak, treba mu pristupiti s ozbiljnom namjerom te pripremiti sebe i okolinu. Ako želimo da učenik pripovijeda valja uzeti neke metode i igre koje mu mogu olakšati govorno izražavanje. Priče i bajke izravno se obraćaju djetetu te tu sposobnost bajki trebamo iskoristiti kao put k spoznaji i smislu života.

Provedeno istraživanje s učenicima trećeg razreda na satu lektire rezultiralo je pozitivnim stavovima prema slušanju i pripovijedanju lektirnog djela. Učenici su aktivno sudjelovali na satu lektire gdje su u prvoj etapi slušali bajku *Mala vila*, zatim slagali mozaik priče, potom izrađivali pripovjednu stazu koja im je pomogla pri samostalnom pripovijedanju djela. Zadnja etapa odnosila se na stvaralačko prepričavanje bajke. Učenicima je zatim podijeljen anketni upitnik u kojem izražavaju želju za ponovnim sudjelovanjem u ovako organiziranom satu lektire.

Ključne riječi: lektira, pripovijedanje, motivacija, bajka, govorno izražavanje

SUMMARY

This thesis gives an insight into literary works of art which students in lower grades of primary school are required to read. The choice of literary works is made using certain criteria which contribute to a child's upbringing and education. The list of works increases grade, as well as the volume of each literary work. Motivating learners to read is not an easy task, so teachers need handful of possibilities on how to develop motivation for reading a specific work, and for reading in general.

The method of storytelling spreads through first seven grades of primary school within literature and language skills of mother tongue. The aim of storytelling is for a student to get self-assured in speaking skills and to comprehend the literary work completely. Storytelling can be used during book report classes in order to preserve the significance of a work in whole from a speaker to a listener. To pick a work, a story or a fairytale which will be narrated, there are several criteria to take in consideration, starting from learners' interest as well as teacher's own. Storytelling is not an easy task. It needs to be approached with serious intention and preparation of yourself as well as your surroundings. If we want learners to narrate we should use some methods and games which can facilitate oral expression. Stories and fairytales address to the child directly and we need to use that capacity as a path towards cognition and meaning of life.

Research conducted with third grade learners during book report class resulted in positive attitudes towards listening to a story and narrating the literary work. Learners actively participated during book report class where in first stage of a class they listened to the storytelling of a fairytale *Little Fairy*, then made a mosaic of a story. Afterwards learners composed a narrative path which helped them during their independent narration in their notebooks. The last stage was related to creative writing. Ultimately, the learners were given the survey questionnaire in which they expressed a desire to participate in this type of organized class.

Key words: compulsory reading, storytelling, motivation, fairytale, oral expression

1. UVOD

Priče i bajke su stare kao i samo čovječanstvo. U drevna vremena priče su služile kao alat za poučavanje novih znanja te kao pomoć u sazrijevanju. Nisu postojale prepreke koje bi spriječile pričanje priča jer poznavanje pisma nije bilo ključno. Kao pomoć pri pričanju priča drevne civilizacije koristile su crteže. Priče i bajke prenosile su se usmenim putem, s koljena na koljeno. Pričanje priča bio je sastavni dio života u prošlim vremenima, ali danas se zapostavlja značenje i snaga propovijedne riječi.

Odrasli ljudi su upoznati s pričanjem priča, bilo to prepričavanje nekog pročitano djela ili određenog događaja iz vlastitog života. Učenici, s druge strane, imaju znatno manje iskustva te govorno izražavanje duljeg tijeka trajanja ne dolazi im s lakoćom. Izbor književnih djela unutar lektire odličan je način kako razvijati govorne sposobnosti kod učenika te poticati na želju za govornim izražavanjem putem prepričavanja pročitano djela.

U raznim istraživanjima učenici izražavaju negativan stav prema čitanju književnoumjetničkih djela s lektirnog popisa iz raznih razloga. Kako bi se motiviralo učenike na čitanje, trebamo uvesti svježinu na sate lektire. Kao jedan primjer te svježine može biti i pripovijedanje pročitano djela od strane učitelja ili učenika. Pripovijedanje nudi razne mogućnosti u radu s učenicima. Ohrabrujuća je činjenica da pripovijedanje povezuje učitelja i učenike te omogućuje razvoj govornih sposobnosti jer pruža priliku učenicima duži period govorenja bez prekida.

2. LEKTIRA U OSNOVNOJ ŠKOLI

Pojam *lektira* shvaćamo kao obavezno čitanje odabranih književnih djela s popisa Nastavnog plana i programa. Lektiri dajemo opis koji odgovara školskoj lektiri; odabrana djela na temelju kojih učenici upoznaju književna sredstva te bivaju ocijenjeni (Gabelica i Težak, 2017). Termin *lektira* dolazi od francuske riječi *lecture* koja je nastala od srednjovjekovne latinske riječi *lectura* – čitanje, izvedene od latinske riječi *legere* – čitati (Hrvatski enciklopedijski rječnik, 2002). Gabelica i Težak (2017) navode da bismo lektiru trebali gledati kao sredstvo poticanja čitanja, tj. poticanje na čitanje iz užitka. Učenicima čitanje književnih djela s lektirnog popisa predstavlja problem jer su svjesni da će biti ocijenjeni, a u brojnim istraživanjima izjavili su da lektiru doživljavaju napornom i dosadnom (Gabelica i Težak, 2017).

Izbor književnih djela na popisu lektire unutar Nastavnog plana i programa napravljen je prema određenim kriterijima koji pridonose odgoju i obrazovanju. Odabrana su djela iz nacionalne književnosti, ali i književnosti drugih zemalja, koja sadrže vrijednosti primjerene određenim stadijima učenika te njihovoj spoznajnoj i doživljajnoj moći (Rosandić, 2005). Popis lektirnih djela u Nastavnom planu i programu se nalazi unutar područja književnosti. Tijekom jedne školske godine učenici prvog i drugog razreda obavezni su pročitati pet djela, dok su učenici trećeg i četvrtog razreda obavezni pročitati sedam djela. Za prvi razred osnovne škole obavezno je prvo djelo s popisa, a to su *Bajke* (izbor) autora Jacoba i Wilhelma Grimm. Ostala književna djela na popisu za prvi razred su kraćeg opsega te su to priče, bajke, basne i zbirke pjesama. Brojni su hrvatski autori poput Stanislava Femenića, Zvonimira Baloga, Sunčane Škrinjarić, ali se učenici već u prvom razredu upoznaju i sa svjetskim djelima autora poput braće Grimm, Jens Sigaarda te Ewe Janikovszky. U drugom razredu također je obavezno prvo književno djelo s popisa, *Bajke* (izbor) autora Hans Christiana Andersena. Među bajkama, pričama te pjesmama, nalazi se i igrokaz *General Kiro miš* autora Hrvoja Kovačevića. Osim igrokaza koji se kao književna vrsta pojavljuje u drugom razredu i kao tema unutar područja književnosti, javljaju se i djela većeg opsega riječi, roman poput *Pinokija* autora Carla Collodija. U lektirnom popisu za drugi razred javlja se veći broj svjetski poznatih autora i djela. U trećem razredu obavezna su prva dva djela s popisa, a to su *Vlak u snijegu* Mate Lovraka te *Čudnovate zgode šegrta Hlapića* Ivane Brlić-

Mažuranić. Oba književna djela su dječji romani kao i brojna djela s popisa poput *Bijelog jelena*, *Dnevnik Pauline P.*, *Putovanje Plave strijele*, *Petar Pan*, *Čarobnjak iz Oza* i drugi dječji romani. Dječji romani kao lektirna djela javljaju se u trećem razredu sukladno i temi dječji roman unutar književnosti. U četvrtom razredu kao i u trećem, učenici su obavezni pročitati prva dva djela istih autora kao u trećem razredu. To su *Regoč* i *Šuma Striborova* autorice Ivane Brlić-Mažuranić te *Družba Pere Kvržice* autora Mate Lovraka. Četvrti razred ima najveći izbor književnih djela kojeg u najvećem broju tvore dječji romani većeg opsega (Nastavni plan i program, 2006).

Lektira je samostalni dio programa kojeg nalazimo unutar područja književnosti, ali u školskom imeniku lektira ima vlastitu rubriku u kojoj se vrednuje tj. ocjenjuje. Rosandić (2005) govori da se broj književnih djela u prijašnjim programima razlikovao, a u prosjeku je to bio broj od osam do deset djela, osim za prvi i drugi razred gdje je broj djela može biti i manji. Također, broj sati za interpretaciju lektire ovisi o razredu, tj. o broju lektirnih djela. Prosječno se sat lektire održava dva puta mjesečno, što bi značilo da je prosječan broj lektirnih djela namijenjen učenicima petnaest. Gabelica i Težak (2017) u razmišljanju o razvoju ljubavi prema čitanju pitaju se jesu li četiri ili pet lektirnih djela dovoljna za prvašića. Zato pozitivno gledaju na Prijedlog Nacionalnog kurikulumu koji preporučuje da učitelji zajedno s učenicima odabiru šest do deset književnih djela u sva četiri razreda te da učenik po vlastitoj želji čita još jedno djelo sa šireg popisa predloženih tekstova. Također, komentiraju broj sati održavanja lektire te ističu da se lektira održava jednom mjesečno kao blok-sat jer je jedan školski sat prekratak za obradu opsežnijeg književnog djela, primjerice dječjeg romana.

Izbor djela na lektirnom popisu Nastavnog plana i programa ne odabire se samo prema raznolikosti domaćih i stranih autora, već i na tematskoj raznovrsnosti. Rosandić (2005) navodi da se u prvom razredu javlja šest do osam tematskih krugova: djeca, životinje i biljke, priroda, roditeljski dom, stvari, uzbudljivi doživljaji, putovanja, igračke i sl. U drugom razredu se javlja deset tema. Tematska raznovrsnost i tematski krugovi se šire iz razreda u razred radi veće spoznajne i doživljajne mogućnosti učenika. Osim tematske raznovrsnosti, izbor književnih djela uzima u obzir i vrstovne raznovrsnosti. Prema čitateljskim sposobnostima te prema opsegu djela i književnim temama, odabiru se određene vrste. Tako učenici u prvom razredu čitaju djela manjeg opsega, a iz razreda u razred taj se opseg djela povećava.

U drugom razredu učenici uče što je to igrokaz pa se i igrokaz *General Kiro miš* (Nastavni plan i program, 2006). Sukladno temi dječji roman u trećem razredu, dječji romani su najzastupljenija vrsta.

Uzevši u obzir mogućnosti djece i odgojne te obrazovne potrebe, Rosandić (2005) izlaže zadaće čitateljskog odgoja: dostići/postići određenu razinu književnog obrazovanja; razviti kulturu čitanja, stvaralačke sposobnosti učenika/učenica, književni ukus; omogućiti bogatiji, sadržajni i suptilniji duhovni život; izgraditi cjelovit pogled na svijet.

2.1. Organizacija lektirnih sati

Književna djela koja se nalaze na lektirnom popisu u Nastavnom planu i programu tematski su bliska djeci te Gabelica i Težak (2017) smatraju da se lektira može i treba integrirati i korelirati s ostalim nastavnim sadržajima. Produblivanjem sadržaja dijete bolje razumije smisao čitanja te razvija poštovanje prema djelu. Jerkin (2012) komentira lektiru u drugim zemljama svijeta gdje se izvannastavno čitanje ne odnosi samo na lektirna djela unutar materinjeg jezika, već se uvode neknjiževna djela za čitanje unutar ostalih nastavnih predmeta kako bi učenici savladali čitalačku sposobnost te stvorili naviku čitanja.

Metodika nastave književnosti pomoću literarnih i drugih čimbenika potiče prvenstveno emotivne, zatim intelektualne te fantazijske procese (Lučić, 2005). Autorica govori da je glavna zadaća recepcija književnoumjetničkog djela te spontano doživljavanje. Učitelj/učiteljica je taj koji oživotvoruje književno djelo, oni pružaju čitanjem ili pričanjem veću mogućnost osjeta. Emotivno-doživljajno-spoznajno čitanje vodi k učeničkoj senzibilnosti jer učitelj/učiteljica povezuju svoj unutarnji svijet sa svijetom učenika. Ako je učitelj/učiteljica svjesna mogućnosti kojeg dobro organiziran sat književnosti može imati na učenika, on/ona zna kako je najbolje provesti sat književnosti (Lučić, 2005).

Lektirni sat se može organizirati u različitim metodičkim sustavima koji prvenstveno ovisi o književnoumjetničkom djelu. Stručnjaci poput Rosandića, Lazzaricha, Milković te Narančić-Kovač se slažu kako je problemski sustav za sat književnosti pa tako i sat lektire jako koristan. Problemi s kojima se učenici upoznaju

i koje rješavaju ne odnose se isključivo na literarne probleme poput određivanja teme, pouke djela, karakterizacije likova itd., već i na emocionalne probleme u kojima se učenik uživljava te doživljava situacije (Gabelica i Težak, 2017). Rosandić (2005) objašnjava kako se sat organiziran u problemskom sustavu temelji na logičko-spoznajnoj osnovi u kojoj učenici ne dobivaju gotove obavijesti. Takav nastavni sat obuhvaća četiri faze:

1. Stvaranje problemske situacije,
2. Definiranje problema i metoda pomoću kojih se rješava problem,
3. Organizacija samostalnog istraživačkog rada,
4. Analiza rezultata istraživanja, korekcija i nadopunjavanje,
5. Zadaci za samostalni rad.

Navedeni sustav Gabelica i Težak (2017) smatraju iznimno pogodan za aktivnosti vezane prije samog sata lektire.

Osim problemskog sustava koji nudi razne mogućnosti rada s učenicima, Dragutin Rosandić, Vladimira Velički i Tamara Turza-Bogdan naglašavaju otvoreni sustav kao sustav pun potencijala (Gabelica i Težak, 2017). Rosandić (2005) opisuje otvoreni metodički sustav kao sustav koji nudi učenicima sadržaje te metode za samostalno učenje, zatim za istraživanje i potom stvaranje koje se odvija individualno, u paru ili u skupini. Sadržaj mogu odabrati i učitelji i učenici te vrstu rada, a metode rada ovise o karakteru te cilju koji se postiže zadaćama sata. Autor predlaže sljedeće didaktičke postaje:

1. Didaktička ponuda – sadržaj i izvori (sredstva i pomagala); metode (čitanje); oblici (pisanje, slušanje),
2. Istraživački rad – pojedinačni, u paru, u skupini,
3. Objavljivanje rezultata
4. Novi zadaci.

Gabelica i Težak (2005) nadovezuju se na ovaj sustav te zamišljaju sat lektire u kojem učenici u uvodnom dijelu sata zajednički rade, zatim u središnjem dijelu sata samostalno rade i istražuju te u završnom dijelu opet slijedi zajedničko druženje i rad. Ovisno o zadnjoj etapi, novi zadaci, može još jednom slijediti individualni rad na kojem učenici mogu raditi i izvan nastave.

2.2. Motivacija učenika za čitanje lektirnih djela

Lektira ima rubriku za ocjenjivanje u imeniku koja je vanjski faktor motivacije pri čitanju. Upitno je u kojoj mjeri je ocjenjivanje pozitivan faktor budući da se učenici opiru tom faktoru te samim time čitanju književnih djela. Ostali vanjski faktori koji utječu na učenike su i razne pohvale, nagrade i slično. Prva metodičko-didaktička dionica koja je jedna od najvažnijih psiholoških čimbenika k ostvarenju zadaća nastave književnosti je motivacija (Lučić, 2005). Motivacija koja je primarna kako bi učenik sam vlastitom voljom bio aktivan bez uporabe vanjske motivacije je unutarnja motivacija. Tu motivaciju trebamo razviti u svakome učeniku, a kako bismo to napravili valja razviti motivaciju za čitanje; motivaciju za čitanje određenoga djela; motivaciju tijekom čitanja; motivaciju nakon čitanja (Gabelica i Težak, 2017).

Gabelica i Težak (2017) kažu da će dobra motivacija učenicima za čitanje biti ona o kojoj je učitelj razmišljao iz učeničkog pogleda, a učenicima valja i objasniti zašto je čitanje važno i kako utječe na naš mozak. Dragutin Rosandić (2005) tvrdi da se sat lektire utemeljuje na izvannastavnom čitanju, a ovisno o namjeni razlikuje uvodni/motivacijski sat, sat preporučivanja lektirnih knjiga, sat produblivanja shvaćanja te sat susreta s piscem. Gabelica i Težak (2017) imaju odlične prijedloge kako motivirati učenike tijekom čitanja. Učitelj/ica može se koristiti raznim materijalima kako bi motivirao/la učenike za čitanje određenog djela. Učenici mogu sami izrađivati plakate kao preporuke za lektirna djela, zatim ilustracije i naslovnice knjiga mogu služiti kao predviđanje teme i događaja u knjizi, a učitelj/ica mogu i napisati pismo učenicima u kojem objašnjavaju kako pristupiti djelu te na što da obrate pažnju. Slijedi motivacija tijekom čitanja u kojoj autorice govore kako učitelj može čitati, ali i prepričavati dijelove lektirnih djela ili čak cijela djela. Učitelj se može dogovoriti s učenicima da određena poglavlja pročitaju do određenoga datuma, posebice kad su u pitanju opsežnija djela. Postoji i metoda „cliffhanger“ unutar koje učitelj čita do najnapetijeg trenutka te staje kako bi učenici sami posegnuli za knjigom i čitali dalje samostalno. Autorice navode i razne ostale metode kao što su praćenje napretka; čitateljski fokus u kojem učitelj govori na što bi se učenik trebao fokusirati; bilježenje tijekom čitanja; čitanje u dogovoreno vrijeme; upute – strategije pri čitanju i pisanju; vježba – zaključivanje na temelju slike; vježba – zaključivanje na temelju teksta; te metoda od razumijevanja slike do razumijevanja teksta. Kako bi

učenici povezali smisao djela i samog čitanja valja ih motivirati i nakon čitanja djela. Gabelica i Težak (2017) imaju razne prijedloge poput povezivanja knjige s našim životima i iskustvima; tragači knjiga – unutar kojeg učenici sami pronalaze ostala djela istog autora ili djela slične tematike; mudrosti iz knjiga; knjige najdražih citata i likova; pisanje pisma/intervju s autorom; „Potterizacija“; proslava knjiga; misterij nestale knjige; te tajanstveni čitatelj.

2.3. Intervju s učiteljicom

U razgovoru s učiteljicom Alenom, koja radi u osnovnoj školi u gradu Zagrebu, pokušala sam saznati kako izgleda jedan sat lektire te na koje prepreke nailazi.

Ja: Dobar dan učiteljice Alena, zahvaljujem se što ste pristali na intervju sa studenticom Učiteljskog fakulteta.

Učiteljica: Dobar dan.

Ja: Za početak bih Vas htjela pitati koliko godina radite u razrednoj nastavi?

Učiteljica: U razrednoj nastavi radim jedno 25 godina. Dugi staž, bila sam dosta i u boravku, a sada mi je ovo peta generacija u razredu.

Ja: Znači imali ste puno sati lektire.

Učiteljica: Da, dosta.

Ja: Što biste rekli što je po vašem mišljenju najvažnije na satu lektire?

Učiteljica: Najvažnije je djecu zainteresirati za čitanje, „navući“ ih na čitanje. Potaknuti ih da sami čitaju u slobodno vrijeme, da sami biraju naslove, da se naviknu da ima dobrih knjiga, da ima loših knjiga, a na taj način razvijaju kriterij prema onome što čitaju. Potaknuti zapravo ljubav prema čitanju.

Ja: Kakav sat lektire organizirate kada učenici za lektiru trebaju pročitati liriku? Kako izgleda taj sat?

Učiteljica: Pa sat lektire onda izgleda slično kao sat obrade pjesme na satu književnosti, ali se tada više baziramo na stvaralačkom radu. Prvo uočavanje rime, uočavanje ritma, pa povezivanje s nekim sličnim pjesmama koje smo radili u kojima smo uočili ritam ili rimu. Zatim pronalaziti pjesničke slike, osmišljavati nove

pjesničke slike, proširivati stihove. Više se baziramo na stvaralačkom radu da nije baš isto kao i sat književnosti kada obrađujemo neku pjesmu.

Ja: A kada učenici trebaju pročitati nešto od proze?

Učiteljica: Isto slično, proširujemo stvaralački dio pa na primjer za karakterizaciju likova i njihovim osobinama, što bi oni učinili kao neki lik ili ne znam, prepričaj priču kao da si ti neki od likova, smisli drugačiji završetak priče, napiši nastavak priče. Opet neki stvaralački dio unutar sata lektire gdje se proširuje sadržajno, bogati se rječnik, ali prolazimo i one elemente koje imamo i na satu književnosti.

Ja: Kako obično izgleda sat lektire kada učenici čitaju priču ili bajku?

Učiteljica: Kada čitaju priču ili bajku onda dobiju neka posebna pitanja za rad kod kuće te kod kuće samostalno čitaju, vode bilješke i onda prolazimo zajedno temu, pouku odnosno poruku bajke, što je ta književna vrsta, glavne i sporedne likove, osobine, mjesto i vrijeme radnje, a onda se opet vratimo stvaralaštvu. Šuma Striborova zna biti jako zgodna, na primjer ispričaj priču kao da si ti jedan od likova, guja ili majka ili sin. Onda dobijete tri različite priče, tri različita kuta gledišta tako da je to zgodno.

Ja: Kada čitaju zbirku priča ili bajki, čitaju li samo jednu ili više?

Učiteljica: Pa obično čitaju sve, ali za rad odabiru sami koja im je priča ili bajka bila najzanimljivija. Zbog čega? Što ih je u njoj najviše nasmijalo ili rastužilo? Što bi promijenili? Koja im se priča ili bajka nije svidjela i zašto? Znači, da učenici razvijaju svoje kritičko mišljenje i da im se da sloboda da izraze svoje mišljenje.

Ja: Znači, više je fokus na jednoj priči ili bajki?

Učiteljica: Tako je, fokus je na jednoj koju radimo zajedno, a onda imaju slobodu izbora na kojoj dodatno raditi, na kojoj se više mogu izraziti, što im se svidjelo, a što nije i da obrazlože svoj izbor.

Ja: Na koje teškoće nailazite na satima lektire?

Učiteljica: Pa teškoće su najviše „natjerati“ djecu na čitanje zapravo. Zato jer im je sadašnji popis lektire dosta arhaičan. Recimo, njima je Družba Pere Kvržice već pomalo dosadna, a da ne govorimo o Alisi u zemlji čudesa ili Medo Winnie zvani Pooh. Onda se pokušavamo dovinuti nekim stvarima, pa dam neki uvod tako da bude

zanimljivije čitanje lektire. Ako se radi o nekakvom povijesnom djelu tiša Gričkog topa, Šestinskog kišobrana, dam im neki povijesni osvrt, neku zanimljivost što se u to vrijeme događalo ili da ih se „navučee“ na čitanje počnemo zajedno čitati pa stanemo na nekom zanimljivom dijelu i: „Što mislite što će se dogoditi dalje? To ćete otkriti čitajući sami“.

Ja: Mislite da ih je potrebno motivirati za čitanje?

Učiteljica: Da, potrebno ih je motivirati. Oni nije da ne čitaju, oni čitaju neka druga djela koja su zapravo u duhu današnjeg vremena te koja su im bliža i pristupačnija.

Ja: Da se vratimo na teškoće, smatrate li da imaju naša djeca problema s razumijevanjem?

Učiteljica: Pa imaju, imaju više problema s razumijevanjem nego prijašnja djeca i to s razumijevanjem nekih uobičajenih riječi za koje ne biste mislili da su im nepoznate. Upravo zato jer ne čitaju dovoljno, ne istražuju dovoljno. Sve im je dostupno na internetu što je dobro, ali nema bogaćenja rječnika te neke jednostavni izrazi njima nekada nemaju smisla.

Ja: Je li Vas nekada nešto posebno iznenadilo na satu lektire?

Učiteljica: Pa najviše vas iznenadi kada se oni užive u neki lik, na primjer Šuma Striborova te počnu prepričavati svoju verziju priče, što oni misle što je trebalo učiniti, to vas iznenadi, njihova mašta i koliko ona zapravo radi. Ali maštu treba poticati te današnjoj djeci mislim da treba puno poticaja. Puno informacija trebaju dobiti kako bi ih motiviralo da krenu u rad ili istraživanja.

Ja: Potreban je dakle vanjski utjecaj, vanjska motivacija. Obično je to riječima ili još nešto dodatno?

Učiteljica: Riječima, ali i slikama, nekada i povijesnim pričama o nekim povijesnim ličnostima, pričanje legendi.

Ja: Kada je riječ o medijima na satu lektire? Koristite li filmove?

Učiteljica: Povezujemo, ali uvijek nastojimo prvo pročitati lektirno djelo, a onda pogledati medijsko djelo, film. U protivnom dobijete da se lektire ne pročita, da se traži sažetak na internetu i onda kada idemo analizirati razlike između filma i književnog djela, nisu u stanju uočiti.

Ja: Sada kada ste spomenuli da traže sažetak na internetu jer im je lako dostupno, uočavate li razliku općenito, ali s obzirom na čitanje lektire, učenika sada i prije deset godina?

Učiteljica: Da, definitivno. Velika je razlika, prije je trebalo puno manje motivacije, radili su puno više, pisali su više i opširnije te samostalno istraživali. Dok današnja djeca nisu tako spremna na samostalan rad i zato smo krenuli s pisanjem lektire u školi jer ako pišu lektiru kod kuće dobijete rečenice i izraze njihovih roditelja, odnosno roditelji odrade veliki dio. Zato baš radimo u školi i ne možemo lektiru napraviti na jednom satu već kroz više sati, ali onda se nauče samostalno istraživati, pronalaziti određene stvari u književnom djelu, samostalno interpretirati. I da, razlika se vidi, današnjoj djeci je potrebno puno više poticaja i puno više usmenog obrazlaganja i upućivanja nego što je to bilo prije.

Ja: Za kraj, što biste savjetovali mladim učiteljima i učiteljicama za sat lektire?

Učiteljica: Prvo da pročitaju sva lektirna djela sami i da probaju viđenjem svojih učenika odabrati ono što misle da bi njima bilo zanimljivo za čitanje. Puno strpljenja i upornosti u radu, jasno davati upute, zadatke i naravno dosta stvaralačkog rada koji je djeci uvijek zanimljivije.

Ja: Hvala Vam puno.

Učiteljica: Molim.

Učiteljica govori da je najvažnije zainteresirati i motivirati učenike na čitanje kako lektirnih djela, tako i u slobodno vrijeme. Ističe da je to najveći problem lektire jer učenici odbijaju neka djela pročitati jer nisu u duhu njihovog doba. Bogaćenje rječnika događa se i tijekom čitanja, a važno je nepoznate riječi i fraze na satu lektire objasniti. Zbog raznih mogućnosti koje internet pruža učenicima poput kratkog sadržaja, učiteljica na satu lektire zajedno s učenicima piše „lektiru“ u bilježnice kako bi učenici samostalno osvijestili ono što su pročitali. Nekoliko puta spominje stvaralački rad koji donosi svježinu na sat lektire tako da učenici mogu „uključiti“ maštu te proširiti pročitane stihove, stvoriti nove pjesničke slike, napisati nastavak priče ili prepričati priču iz perspektive jednog od likova.

3. PRIPOVIJEDANJE I PREPRIČAVANJE UNUTAR NASTAVNOG PLANA I PROGRAMA (2006)

Rosandić (2005: 483) govori da se postupak prepričavanja uvodi kako bi učenici mogli „samostalno obuhvatiti bajku u cjelini i osamostaliti se u govornom izražavanju“. Prvo učenicima treba biti omogućeno izraziti svoje mišljenje i doživljaje, a zatim se dolazi do pripovijedanja, odnosno prepričavanja. Kako bi se učenici međusobno povezali, a i s učiteljicom, pripovijedanje je odličan način kako to učiniti jer stavlja druženje u središte, a i sama priča „dobiva na važnosti“ (Gabelica i Težak, 2017).

Unutar Nastavnog plana i programa (2006) metoda pripovijedanja proteže se kroz prvih sedam razreda kao teme unutar područja književnosti i jezičnog izražavanja.

Tablica 1: Nastavni plan i program (jezično izražavanje i književnost)

RAZRED	JEZIČNO IZRAŽAVANJE	KNJIŽEVNOST
1. RAZRED	Pripovijedanje <i>Ključni pojmovi:</i> pripovijedanje. <i>Obrazovna postignuća:</i> samostalno pripovijedati prema poticaju slike ili niza slika, vlastita iskustva ili zamišljanja.	Priča <i>Ključni pojmovi:</i> priča. <i>Obrazovna postignuća:</i> ostvariti vezu (komunikaciju) s kratkim proznim djelima potaknutu pitanjima zatvorenoga i otvorenoga tipa; spoznati, doživjeti i iskazati doživljaj kratke priče stilski i sadržajno primjerene učeniku.
2. RAZRED	Pripovijedanje prema poticaju <i>Ključni pojmovi:</i> pripovijedanje <i>Obrazovna postignuća:</i> oblikovati i ispričati kratku priču prema poticaju; uočavati nejezične sastavnice u komunikaciji.	Redoslijed događaja u priči <i>Ključni pojmovi:</i> redoslijed događaja. <i>Obrazovna postignuća:</i> zamijetiti uzročno-posljedičnu i vremensku povezanost događaja u priči; primiti tekstove s jasnim fabulativnim tijekom stilski i sadržajno

		<p>primjerene učeniku</p> <p>Glavni i sporedni likovi Ključni pojmovi: glavni lik, sporedni lik. Obrazovna postignuća: razlikovati glavne i sporedne likove; zamijetiti važne pojedinosti o likovima: osnovne etičke osobine (npr. hrabar-kukavica, marljiv-lijen).</p>
3. RAZRED	<p>Pripovijedanje Ključni pojmovi: stvarni događaj, nestvarni događaj. Obrazovna postignuća: razlikovati zamišljeni događaj od stvarnoga; pripovijedati o stvarnome i zamišljenome događaju.</p> <p>Stvaranje zajedničke priče prema poticaju Ključni pojmovi: zajednička priča prema poticaju. Obrazovna postignuća: sudjelovati u stvaranju zajedničke priče prema zadanome poticaju oblikujući jedan ili nekoliko događaja, poštujući uzročno-posljedične veze.</p>	<p>Povezanost događaja s vremenom, mjestom i likom Ključni pojmovi: događaj, lik, vrijeme radnje, mjesto radnje. Obrazovna postignuća: povezati događaje i likove proznoga teksta s vremenom radnje i mjestom.</p> <p>Izgled i ponašanje lika Ključni pojmovi: obilježja lika Obrazovna postignuća: odrediti osnovna obilježja lika prema izgledu, ponašanju i govoru.</p>
4. RAZRED	<p>Pripovijedanje Ključni pojmovi i nazivi: pripovijedanje. Obrazovna postignuća: tečno i samostalno pripovijedati o stvarnome i zamišljenome budućem događaju. Samostalno stvaranje priče Ključni pojmovi: sastavak, događaji, likovi.</p>	<p>Uvod, rasplet i zaplet u priči Ključni pojmovi: uvod, rasplet i zaplet. Obrazovna postignuća: primati primjerene fabulativne tekstove (recepција); zamijetiti i razlikovati dijelove fabule (uvod, zaplet, rasplet). Odnosi među likovima</p>

	<p>Obrazovna postignuća: samostalno stvarati priču prema ponuđenomu sažetku; samostalno pisati sastavak (stvaralačko pisanje).</p>	<p>Ključni pojmovi: lik, govor lika, ponašanje lika. Obrazovna postignuća: primati primjerene prozne tekstove (recepcija); oblikovati i izraziti sud o likovima prema njihovu ponašanju (govor i postupci); praitit odnose među likovima i raspravljati o njima.</p>
--	--	---

4. METODIČKI PRISTUP PRIČANJU PRIČA I BAJKI

4.1. Izgovorena riječ

„Riječ je svojstvena samo čovjeku te ga izdvaja od ostalih bića na Zemlji. Neizgovorena – ostvarena pokretom ili gestom, izgovorena – napisana ili naslikana, zauzima središnje mjesto u njegovu životu“ (Lučić, 2005: 185). Riječi koristimo kako bismo izrazili emocije, kako bi oživjeli ono što smo vidjeli i čuli. Ako je učenik savladao razgovori govor kojeg je učio u roditeljskom domu, lakše će i brže savladati standardni govor, a samim time i lakše razumjeti književnoumjetnička djela (Lučić, 2005). Govor je auditivno sredstvo (Pavličević – Franić, 2005), ali za učeničke potrebe govoru možemo pridonijeti i vizualne efekte. Velički (2013) govori kako je sposobnost djeteta da stvori unutarnju sliku manja te se možemo poslužiti slikama, gestama kako bi oživjeli i druga djetetova osjetila.

Na satu lektire možemo se poslužiti prepričavanjem koje dozvoljava takvu teorijsku obradu da smisao djela ostaje „*sačuvan, izrečen i prenesen*“ (Velički, 2013: 41). Pričanje i prepričavanje usmjerava pripovjedačevu energiju prema drugima, a ona se vraća njihovim oduševljenjem ili interakcijom. Osim korištenja izgovorene riječi, učitelj ostvaruje kontakt s učenicima pogledom, pokretom te naglašavanjem ključnih riječi (Velički, 2013).

4.2. Odabir priče ili bajke

Osim što se pri odabiru priče u obzir uzima dijete i njegovi interesi, uzima se u obzir i pripovjedač. Kako bi se dijete moglo uživjeti u priču ili bajku koju sluša, tako i pripovjedač mora biti uživljen, a to će postići ako bira djelo koje se i njemu samome sviđa. Valja se upoznati s brojnim djelima dječje književnosti kako bi odabir priča bio lakši nakon razvijanja vlastitog ukusa i kriterija. Dob djeteta ne igra ključnu ulogu u odabiru priče jer svako dijete na vlastiti način shvaća priču bez obzira na godine (Velički, 2013).

Velički (2013) tvrdi da izbor priča i bajki treba biti u izvornom obliku kako slušatelj ne bi ostao uskraćen što se tiče sadržaja pa tako i mentalnih slika koje stvara. Kada je arhaični jezik u pitanju, njega treba približiti djeci, ali ne na način da

se pojednostavljuje ili prevodi. Autorica govori da geste i mimike služe lakšem razumijevanju teksta kojeg slušaju, tako mogu poslužiti i pri objašnjavanju nepoznatih riječi. Osim arhaičnih riječi, tajanstvene riječi igraju veliku ulogu pri slušanju priče. Riječi poput: strepnja, beskraj, veličanstvo, strahota itd. Izazivaju znatiželju te ih učenici pamte i koriste u svakodnevnom životu. Dijete tako bogati svoj rječnik te samim time lakše može izraziti svoje osjećaje i mišljenje. Dunja Pavličević-Franić (2005) objašnjava da iako želimo obogatiti učenikov rječnik, pripovjedač treba na umu imati djelo u cjelosti, a ne samo dio ili određene riječi koje on želi da učenici usvoje. Ne smije se zanemariti umjetničko područje te koristiti djelo u gramatičke i jezične svrhe.

„Da bi priča doista zadržala djetetovu pažnju, mora ga zabavljati i pobuđivati radoznalost. No, da bi mu obogatila život, mora poticati maštu; pomoći mu razviti um i razbistriti osjećaje; mora biti prilagođena njegovim brigama i težnjama; mora u cijelosti priznati njegove teškoće, a istodobno ukazivati na rješenja problema koji ga zbunjuju.“ (Bettelheim, 2000: 14)

Težak (1969) govori da je vrlo važno poštivati dva pravila pri izboru bajke ili priče kako bismo izbjegli negativnosti koje možda prijete djeci, a to su:

1. Izabrati dobru i umjetnički vrijednu bajku.
2. Razgovarati s djecom o bajci; objasniti ju.

Neke od negativnosti koje prijete djetetu, a Težak govori o njima su praznovjerja, okrutnosti te zli likovi. Kako djeca ne bi imala strah od navedenih pojmova koji se pojavljuju u pričama, moramo obratiti pažnju na dob djeteta zbog mogućnosti razumijevanja radnje. Prema Velički (2013) četverogodišnjaci bi trebali čuti bajke koje će ih ohrabriti, koje su pregledne te lako razumljive. Petogodišnjaci već mogu slušati priče koje imaju zanimljive obrate i u kojima se javlja rima i opis, ali i problematika. Šestogodišnjaci i starija djeca mogu slušati priče i bajke unutar kojih se više motiva isprepleće te se radnja može istovremeno događati na različitim mjestima. Bettelheim (2000) govori kako djeci nije štetno biti izloženi mašti i čaroliji koja se događa unutar priče ako je priča prikladna za njegov stupanj razvoja i mogućnost spoznaje jer se na kraju priče junak vraća u stvarnost, a time i čarolija nestaje.

4.3. Priprema za pričanje

Temelj dobre pripreme je dobro odabrana priča koju će pripovjedač rado ispričati, a slušatelj moći percipirati. Kada je pripovjedač odabrao priču, Velički (2013) kaže da se mora upitati na koji način će prilagoditi priču tako da bude dobro ispričana te kako priči dati oblik kojeg možemo prikazati i izvesti pred slušateljima? Kako upamtiti priču? Koncentracija na pojedinačne važne elemente omogućuje pripovjedaču vladanje nad cijelim tekstom.

Gabelica i Težak (2017) navode da se priča treba dobro jezično oblikovati kako bi se slušatelj „uvukao u priču“ i pritom procijeniti koje aspekte priče možemo izraziti pomoću pokreta, geste i mimike. Velički (2013) kaže da pričanje priča zahtijeva pripremu. Priprema počinje s razmišljanjem kako prilagoditi priču slušatelju; kako izabrati pravo vrijeme za pričanje; razmisliti o mogućnostima produbljivanja priče; osvrnuti se na govorni izričaj kojeg mislimo upotrijebiti; razmisliti može li odabrana priča pomoći u socijalnom odnosu s djetetom; kako se iznova vratiti priči; dosegnuti unutarnji uvid u priču kako bi ju što kvalitetnije prenijeli slušatelju.

Velički (2013) govori kako psiholingvisti tvrde da se pri pisanju i pričanju priča i bajki koristimo apstraktnom shemom koja ima određena pravila po kojima odmah prepoznamo da čitamo ili slušamo priču odnosno bajku. Osnovna, jednostavna shema jedne priče obično izgleda ovako: „*priča ima junaka, slijedi događaj koji zahvaća u život toga junaka, junak se mora suočiti s tim događajem i dovesti ga do rješenja, a time i priču do svršetka*“ (Velički, 2013: 62). Ta shema omogućuje prije svega pripovjedaču pratiti priču i važne događaje. Autorica govori da pripovjedač može lakše zapamtiti priču pomoću pravila kojima se može poslužiti: tri puta pročitati tekst naglas; predočiti događaje samom sebi pomoću što više osjetila; rasčlaniti tijek radnje. Ističe i lemniskatu, ležeću osmicu koju je osmislila Vilma Monckenberg, njemačka pripovjedačica bajki i književna znanstvenica. Beskonačnost koju ležeća osmica predstavlja najbolje je prikazano u bajkama jer se ritam i ponavljanje kreću oko dva pola. Velički (2013) govori kako pripovjedač u glavi treba imati ključne riječi i kretati se od jedne prema drugoj kao na stazi ležeće osmice, a tako tekst ne mora učiti na pamet.

Slika 1: Simbol beskonačnosti

U svakodnevnim situacijama čovjek dok priča koristi ruke, a i cijelo tijelo kao pomoć pri pričanju, a tako se i pripovjedač koristi gestama i mimikom za vrijeme pričanja. Moramo biti svjesni da pričanje priča ili bajki nije kazališna predstava ili film, a da korištenje gesta nije ukrašavanje izgovorenoga. Korištenje gesta pomaže pripovjedaču pri pamćenju teksta, a samim time i slušatelju pri razumijevanju istoga. Pripovjedač treba stvarati pokrete koje može izvesti u prostoru kojeg njegove ruke dosežu. Pokrete koje će izvesti treba osmisliti i pritom da budu što jednostavniji (Velički, 2013). Gabelica i Težak (2017) se slažu s Vladimirom Velički te govore da za kvalitetno pripovijedanje nećemo cijeli tekst popratiti gestama već neke dijelove s tim da neke geste treba više naglasiti, a za neke riječi i fraze dovoljna je i ekspresija lica.

Velički (2013) tvrdi da priču koja se učitelju/ci kao pripovjedaču, a i učenicima sviđa nikako ne bismo trebali samo jednom ispričati. Zato je važno pripaziti na izraze koje u priči ponavljamo. Izraze koji postaju nezaobilazni te sastavni dio priče zovemo formule. Formule mogu biti fraze sastavljene od nekoliko riječi, cijela rečenica ili samo jedna riječ. Formule ponekad sami pronalazimo unutar priča i bajki poput: Bila jednom..., Jednom davno..., I tako su živjeli sretno do kraja života...; a ako priča nema poznate fraze, trebamo ih sami dodati. Osim formula, autorica kaže da u priču možemo staviti i neke narodne poslovice koje odgovaraju tematici priče ili neke stihove. Stvaranje i korištenje poznatih izraza tijekom pričanja priča omogućuje i interakciju između pripovjedača i slušatelja, a potiču i koncentraciju (Velički, 2013).

4.4. Važnost atmosfere tijekom pričanja priča

Vladimira Velički (2013) govori kako je slušanje priče jedinstven događaj u kojem sve od pripovjedača do same pripreme i izvedbe igra važnu ulogu. Kada je pripovjedač odabrao priču, pripremio način pričanja, shemu, geste i formule, slijedi odabir i uređenje prostora. Autorica govori kako prostor kojeg pripovjedač odabere treba pozivati na slušanje te širiti mir i ugodu. Taj prostor može biti samo dio jedne prostorije ili kut. Stvaranje bajkovitog prostora velike je važnosti kako bi se učenik „uvukao“ u priču.

Pri pričanju priča pripovjedač se može poslužiti i zvukovima, mirisima te okusima. Gabelica i Težak (2017) govore kako zvukovi mogu puno efektivnije dočarati priču ako je zvučna podloga dobro odabrana, tj. odgovara tekstu priče. Autorice spominju i zvučni pejzaž (eng. *soundscape*) koji je zapravo kombinacija zvukova koji dolaze iz prirode. Velički (2013) govori ako smo koristili neke instrumente pri pričanju, možemo ih kasnije dati učenicima pri produbljivanju bajki. Kada je riječ o mirisima, poznato je da mirisne svijeće stvaraju poseban ugođaj budući da ih ne koristimo svakodnevno. Neke mirisne svijeće i eterična ulja određenim mirisom produbljuju sam tekst priče, na primjer ako pričamo *Malu sirenu* Hans Christiana Andersena i pružimo slušateljima miris mora, oni će se daleko dublje uživjeti u priču. Gabelica i Težak (2017) daju primjere interakcije pripovjedača i slušatelja kada pripovjedač koristi mirisne rekvizite pri pričanju. Pripovjedač ima izloženo bilje, cvijeće, meleme ili rupčiče na kojima je nanesen miris te kada dođe do određenog mirisa ili biljke koja se spominje u priči, može zatražiti slušatelja da pronade taj miris. Autorice naglašavaju kako takvi rekviziti ako su dobro ukomponirani u priču neće udaljiti slušatelja od priče, već pojačati predodžbu.

Osim mirisa i zvukova, pričanje priča možemo obogatiti i okusom. Vladimira Velički (prema Günther, 2007) navodi neke primjere priča u kojima se spominju određena jela. U priči *Matovilka* spominje se matovilac, u *Crvenkapici* slatka kaša, a kuća u priči *Ivica i Marica* sagrađena je od medenjaka. Ta jela i kolače možemo donijeti slušateljima te nakon priče počastiti ih.

4.5. Rituali i sredstva

Velički (2013) govori kako je u današnje vrijeme posebice teško privući, a zatim i zadržati pažnju djece. Objašnjava da su djeca izložena raznim vizualno-auditivnim dojmovima i tehnologijom koja manje zahtijeva aktivno slušanje od samog slušanja priče. Kako bi pričanje priče bilo kvalitetno, valjalo bi imati rituale kojima ćemo zakoračiti u svijet priče. Autorica navodi kako pri uvodu u priču možemo zapaliti svijeću ili izgovoriti nekoliko stihova kao najavu. Također Velički (2013) kod samog početka pričanja napominje da glas pripovjedača mora biti umirujuć kako bi kroz vježbe zamišljanja zajedno s djecom lakše „uplovili“ u zemlju bajki. Kada je pripovjedač ispričao tekst priče, pripovijedanje nije gotovo. Velički (2013) govori da slušatelji trebaju dobiti jasan znak koji oglašava kraj, a neke fraze za kraj pronalazimo i u samim pričama poput: „Napokon proslavili svadbu, raskošnu i sjajnu, te kraljević poživio s Trnoružicom zadovoljno sve do smrti“ (Trnoružica, braća Grimm). Nekada pripovjedači dodaju i vlastite završetke koji bi ukazivali na vjerodostojnost ispričanoga sa stihovima poput: „I ja sam tamo bio, I medno vino pio, I još mi je jezik mokar“ (Velički, 2013).

Osim rituala za pričanje su bitna i sredstva. Velički (2013) kaže kako pripovjedač može koristiti šešir pri pričanju jer čim ga stavi na glavu na pamet mu padne jedna priča za ispričati, a tako se može koristiti i prsluk ili neki drugi predmet poput kutije ili škrinje u kojima mogu biti „skrivenne“ priče. Osim prije spomenutih gesta i formula, priču možemo nadopuniti pokretima cijeloga tijela, lutkom koja priča priču, pričanjem priče uz pomoć ruku ili jednog prsta, pričanjem po nizu slika ili nizom slika u spiralnom uvezu, te stolnom predstavom (Velički, 2013).

5. KOMPETENCIJE PRIPOVJEDAČA

Vladimira Velički (2013) govori da pripovjedač treba posjedovati određene kompetencije kako bi kvalitetno ispričao priču. Poznato je da u davna vremena nije bilo tko mogao biti pripovjedač, a oni s talentom, tj. kompetencijama dobrog pripovjedača su na taj način zarađivali. Pripovjedač treba ostati u neutralnoj poziciji u odnosu na priču (Velički, 2013, prema Günther, 2007). Kako bi pričanje priča uspješno potrebno je poštivati odrednice, a Velički (2013) navodi kako pričanje priča može uspjeti jedino ako pripovjedač sam voli priču koju je odabrao i ako je ona postala dio njega.

Prema Johannesu Merkelu, Velički (2013) navodi pravila, odnosno kompetencije koje bi dobar pripovjedač trebao posjedovati. Prije svega važno je da pripovjedač dobro poznaje tekst te da ga može prepričati bez ikakvog čitanja. Valja ukomponirati formule koje se protežu kroz cijeli tekst. Korištenje gesta te mimike, ali i kontakt očima potpomaže radnji i tijeku priče. Važno je i kako su slušatelji smješteni, a ako su u krugu stvara se prisnija atmosfera. Velički kaže da pripovjedač treba pripaziti na intonaciju, ritam, tempo, stanku te intenzitet i naravno paziti na brzinu kojom priča, a o tome govori i Dunja Pavličević-Franić (2005) koja govori da je to i temeljni preduvjet sporazumijevanja. Nadalje, Velički (2013) govori da se za različite uloge može koristiti različitom bojom glasa, ali ne valja niti pretjerivati. Ako je potrebno, nepoznate riječi treba objasniti unaprijed. Ukoliko su slušatelji djeca, valja upotrijebiti jezik kojeg razumiju, ali istovremeno ga i obogatiti (Velički, 2013).

6. STVARANJE PRIČA S DJECOM

Vladimira Velički (2013) u poglavlju o stvaranju priča s djecom unutar knjige *Pričanje priča – stvaranje priča*, prvo spominje pojam kreativnost kao prvi korak k stvaralaštvu. Autorica govori kako se i pri samom definiranju te riječi susrećemo i s riječima poput: „*mašta, radoznalost, otkrića, invencije, inovacije...*“ (Velički, 2013: 95). Dvije temeljne riječi za poticanje kreativnosti koje Velički (2013) navodi su „*novi*“ i „*otkrivanje*“. Riječ „*novi*“ trebala bi se očitovati u pripremi rada jednog učitelja; u „*metodičkim postupcima, organizaciji i oblicima rada, uporabi različitih sredstava i pomagala koji dosad nisu uopće ili mnogo upotrebljavani, odnosno, koji će biti upotrebljavani na nov način*“ (Velički, 2013: 98). Autorica objašnjava navedeno riječima da se kreativnost ne može doseći ako su učenici izloženi uvijek istim načinom rada, tj. rutini. Ako je učenik češće izložen drugačijim metodama te poticajnoj okolini, on će i sam biti spreman na otkrivanje (Velički, 2013).

6.1. Učenik u ulozi pripovjedača

Gabelica i Težak (2017) u knjizi *Kreativni pristup lektiri* navode razne primjere interaktivnog slušanja priče u kojem učenici mogu aktivno slušati te sudjelovati u stvaranju priče. Kod pričanja priča uz pomoć mirisa kada se koriste biljke, melemi ili mirisne marame, autorice govore kako u sred pričanja pripovjedač može pitati nekoga od učenika da pomiriše određeni predmet i opiše miris. Također navode i primjer pričanja koje je obogaćeno osjetom dodira koje se isto odvija za vrijeme samog pričanja, tj. slušanja priče. Velički (2013) govori kako svaka individua stvara i upotpunjava logičke praznine prilikom povezivanja impulsa (slika, predmeta zvukova). Gabelica i Težak (2017) navode primjere gdje učenici sudjeluju u pričanju priča kao što je na primjer priča na leđima gdje sjede u krugu i rade pokrete na leđima drugoga ili priča na tijelu i dlanovima kada učenici oponašaju kretnju pripovjedača.

Prepričavanje priče može učenicima biti težak zadatak, a posebice onima nižih razreda (Gabelica i Težak, 2017). Autorice govore kako prostorno kretanje olakšava prepričavanje jer ih potiče da prate redosljed radnje. Ako na komadu kartona označimo mjesta na kojima se odvijaju ključni dijelovi priče ili napravimo stazu na

papiru ili jednostavno koristimo konac, učenici se mogu kretati tom linijom te tako lakše ispričati priču. Gabelica i Težak (2017) govore da možemo pokraj označenih točaka na stazi postaviti crteže ili ključne riječi koje dodatno olakšavaju prepričavanje. Za starije učenike autorice daju primjere priče u blokovima, gdje su uvod, zaplet, vrhunac i rasplet označeni određenim bojama koje će ispisati likovima ili pojmovima iz priče, a kasnije slagati tijekom pričanja. Slični primjeri gore navedenih autorica su i pripovjedno uže gdje se rade čvorovi koji označuju dijelove priče te pripovjedna vrpca gdje papiriće, na kojima su ispisali ključne pojmove, buše te provlače kroz vrpcu. U primjeru kule za prepričavanje, autorice govore kako učenici izrađuju kartice različitih boja na kojima pišu ili crtaju određene pojmove koji će im pomoći ispričati priču. Svaku karticu dva puta zarezu s obje strane te slažu tako da stavljaju jednu na drugu pomoću napravljenih pukotina. Priču pričaju redosljedom kako su stavljali kartice. U vrtuljku priče Gabelica i Težak opisuju kako se izrezuje karton u obliku kruga te ga podijele na polja u koja se upisuju elementi priče i popunjavaju. Zatim se probuši sredina kruga i zabije na čavlicu sa zastavicom. Jedan po jedan vrte krug i ono što strjelica pokaže, to pričaju ili objašnjavaju.

Autorice Gabelica i Težak (2017) objašnjavaju i ostale igre koje ne moraju služiti kao prepričavanje cijele priče. Tako se pripovjedna rukavica može koristiti kao pomoć pri postavljanju pitanja, ali i oblikovanju odgovora, a na kraju i učenicima pri prepričavanju. Korisna je jer uključuje sve važne elemente priče. Autorice su zamislile ovakvu podjelu: na palac se zapisuju likovi; na kažiprst mjesto i vrijeme priče; na srednjak problem u priči; na prstenjak važni događaji, a na mali prst rješenje problema. Kocku za prepričavanje navedene autorice opisuju tako da se na šablonu ispišu elementi ili se crtaju događaji i zatim izreže šablona i oblikuje kocka te lijepi. Zatim učenik baca kocku i ispriča ono što je zapamtio vezano uz crtež ili zapis. Igra školice svoj djeci je poznata, ali u ovoj igri školice Gabelica i Težak za svako polje stvaraju pitanje o priči na koje učenik treba odgovoriti kada zastane na određenom polju. Stolnu igru prepričavanja autorice opisuju da se igra pomoću kockice. Na papir treba zapisati pitanja, a važno je da ih zapiše učitelj tako da su prilagođena dobi učenika, ali i kako bi se „pokrili“ svi elementi priče. Jedan po jedan bacaju kockicu i odgovaraju na pitanja.

Osim navedenih primjera koji mogu poslužiti na satu lektire te na satu književnosti, učenici mogu stvarati i pripovjedati priče bez prije poznatog ili

postojećeg teksta. Velički (2013) govori da učenici mogu samostalno na osnovu danih materijala ispričati priču. Dijete može ispričati priču ako mu se ponudi slika ili niz slika na kojima se odvija radnja pomoću kojih prvo slaže rečenice za svaku sliku, a zatim proširuje priču (Velički, 2013). Važno je potaknuti dubinu značenja, tj. maštu ako djetetu ponudimo jednu sliku, a navedena autorica naziva ovu metodu šetnja slikom u kojoj učitelj odabere mjesto na slici ili fotografiji s koje će priča početi te vodi djecu do tog mjesta, a dalje dijete samostalno priča što se događa. Velički (2013) govori da je za metodički postupak nazvan maštoviti izleti i preobrazbe korisno upotrijebiti nekakvu fotografiju ili sliku na kojoj se nalaze tajnoviti detalji koji mogu odvesti priču u „dubinu“. Autorica navodi primjere i za korištenje konkretnih predmeta pri pričanju pa tako u priči iz vrećice učitelj započinje priču, a zatim jednom djetetu pruža vrećicu s predmetima, on izvlači jedan predmet kojeg mora dalje u priči iskoristiti i ispričati to. Zatim sljedeće dijete nastavlja priču tako da izvlači sljedeći predmet iz vrećice i tako u krug dok se ne izvuče i zadnji predmet. U igri bacanja kocke djeca sjede u krugu s komadićem papira na kojem se nalazi nekakav predmet. Dijete koje će prvo baciti kocku izgovara rečenicu kojom će započeti priču, baci kocku te pomakne svoj papir onoliko polja koliko mu kocka pokaže, a zatim postavlja svoj papir na tom polju pred nekim djetetom. Dijete gdje je zaustavljen papir nastavlja igru tako da ponovi rečenicu i doda svoju te baci kocku, a zatim pomakne svoj papir. Cilj ove igre je dovesti priču do kraja.

Priče se mogu stvarati i bez ikakvih sredstava i predmeta. Velički (2013) opisuje dva primjera takvog stvaranja priča; usporedba priča te spavaju li riječi u našim glavama? Nakon što djeci ispričamo priču u usporedbi priča, zamolimo dvoje djece da oni ponove priču. Slijedi razgovor o razlikama u te dvije priče. U primjeru spavaju li riječi u našim glavama autorica kaže da učitelj/ica pita učenike da „izbace“ iz glave riječi koje žele, a zatim te riječi mogu poredati po nekom redu, na primjer po boji. U svaku kutiju se stave riječi određene boje; u plavu kutiju idu „plave“ riječi kao što je more, u crvenu kutiju idu „crvene“ riječi kao što je ljubav itd. Protresemo kutije, a zatim iz svake kutije vadimo po jednu riječ, a dijete slaže rečenice.

Osjetila i okus možemo koristiti kao sredstva pri pričanju te pri stvaranju atmosfere, ali možemo i za stvaranje priča. Pomoću osjetila vida Velički (2013) daje naputak da učitelj treba pitanjima i potpitanjima navoditi učenike na pričanje. Na primjer ako kažemo učenicima da se nalaze na ulici i da pogledaju oko sebe, što se

sve nalazi, koje životinje vide, koje čarobne predmete pronalaze, a sve to što učenici „vide“ omogućuje stvaranje priče. Isto tako autorica opisuje korištenje osjetila sluha gdje isto učitelj treba navoditi učenike kako bi lakše ispričali priču. Možemo koristiti predmete koji nas obično okužuju u razredu kao što su olovka, stolac, papiri, pernice i pomoću tih predmeta proizvoditi zvukove, a zatim smišljati priču pomoću zvukova koje proizvode pazeći na to da priča odgovara zvučnoj podlozi. Okus, miris te opip isto možemo koristiti kao polazna sredstva pri stvaranju priče (Velički, 2013).

Pokreti pripovjedača upotpunjuju dojam kojeg priča ostavlja na slušatelja, a pokret također može biti pokretač priče. Velički (2013) daje primjer marioneta učenicima koje objašnjava kako funkcioniraju te im govori da će sada i oni postati marionete, ali ne na koncu. Dok jedni učenici stvaraju priču, drugi učenici koji glume marionete moraju odglumiti ono što su čuli. Za igru može poslužiti i tamburin kojim će se označavati kretnje; ako tamburin šuti, ni djeca se ne kreću. Igra za umirivanje i socijalno povezivanje u grupi kojeg Velički (2013) navodi kao primjer zove se bez riječi gdje se priča oslanja na govor tijela. Učenici stoje u krugu i drže se za ruke, a učitelj im kaže: „Zatvorite oči. Osjetite ruke svojih susjeda s jedne i s druge strane. Zamislite tko stoji pored vas“ (Velički, 2013: 115). Sljedeće upute govore učenicima da zatvorenih očiju hodaju prema središtu kruga, zastanu, a zatim se vrate natrag.

7. ŠTO JE BAJKA?

Bajke su posebna i jedinstvena vrsta književnoumjetničkog djela koja sadrže izravna te skrivena značenja koja svaka osoba interpretira za sebe (Velički, 2013). Sam naziv „bajka“ omogućila je lakše raspoznavanje vrste od basne ili anegdote (Težak, 1969). Navedeni autor bajku opisuje kao svaku priču iz naroda ili umjetničku priču koja predočava svijet izgrađen na iracionalnim te nadnaravnim elementima u kojem je sve moguće. Težak (1969) govori kako je ova vrsta priče zapravo umjetnička projekcija određene čovjekove želje što leži duboko u njemu da se u određenom trenutku života izvadi iz spoznajne, ekonomske, estetske, etičke ili biološke ograničenosti. *„Bajke, dakle, nisu izmišljene, lažne priče za lakovjerne, već čudesna poezija koja djeluje protiv neutješnosti postojanja bez čuda. A čudo nije ništa drugo nego začudno iskustvo, iskustvo koje pokazuje da se nešto može promijeniti. Da se i mi sami možemo promijeniti. Bajke ne daju konkretne savjete, već nas uz pomoć svojih slika ohrabruju da se usudimo živjeti“* (Velički, 2013, prema Dickerhoff, Lox, 2010, 11).

Velički (2013) govori da se bajke kreću u prostoru stvaralačkog jezika koji širi radost koja se vidi kada dijete uči govoriti pa osluškujе, prima te ponavlja riječi koje čuje. Djeca sadrže posebnu osobinu, a to je doživljaj. Autorica navodi kako oni posebno usvajaju ono što im se usmeno prenese, a Bettelheim (2000) govori kako je bajka kao vrsta umjetnosti jedina koju dijete može shvatiti te potpuno pojmiti. Vladimira Velički (2013) ističe da dijete pamti ono što se događa oko njega, atmosferu tih događaja i postupaka, a sadržaj kojeg zapamti određuje njegov odnos prema sebi i drugima stoga su bajke izrazito važne.

7.1. Podrijetlo i istinitost bajki

Najčešći podatak o podrijetlu i nastanku bajki kojeg pronalazimo je da potječu iz naroda (Velički, 2013). Autorica objašnjava ako se pitamo koji je narod izmislio bajke, doći ćemo do zaključka da su sve bajke diljem svijeta slične u više aspekata; srodnost, literarni, mitološki te profani elementi. Od početka ljudi su izmišljali priče kako bi odgovorili na neka velika pitanja o čovječanstvu samome ili kako bi popunili neku prazninu koja zjapi unutar čovjeka, kako bi ublažili strah ili ljutnju (Velički, 2013). Autorica se nadovezuje na početke bajki te govori da su bile namijenjene

prvenstveno odraslima, a ne djeci. Bettelheim (2000) govori da je većina bajki nastala u razdobljima kada je religija bila važan dio ljudskoga života budući da su prepune religijskih motiva. Velički (2013) kaže da je nemoguće naći početak bajki, ali jezik može poslužiti pri proučavanju elemenata bajki. Jezik je medij pomoću kojega možemo proučiti kvalitetu i način prenošenja osjećaja, ali i istinitost te smislenost priče (Velički, 2013).

Za odraslog čovjeka bajke nisu istinite, ali dijete izgovorenu riječ smatra stvarnom i vjeruje onome što je čuo (Velički, 2013). Bajke vrlo ozbiljno shvaćaju ljudske nedaće i dvojbe te se posvećuju psihološkoj dubini likova (Bettelheim, 2000). Autor se nadovezuje i govori da se bajke posvećuju ljudskoj potrebi da budemo voljeni i poštovani. Velički (2013) govori kako istinske bajke jasno i točno govore o događaju iz nekoga svijeta. Ako se čitatelj ili slušatelj bajke pita je li bajka istinita, znat će po svršetku; ako ima sretan kraj, bajka je istinita (Velički, 2013). Autorica naglašava da ako kao odrasle osobe ne vjerujemo u bajke, moramo povjerovati u njihovu istinitost.

7.2. Razumijevanje bajki

Vladimira Velički (2013) govori da odrasli ljudi doživljavaju bajke na različite načine, a oni koji ih odmah razumiju dopuste da im se bajka obrati. Ti ljudi su obično osjećajni te umjetnički nadareni ljudi, dok ostali ako nešto ne razumiju u bajkama, traže da im se to objasni. Objašnjavanjem bajki dolazi do gubitka sposobnosti razumijevanja jezika bajke koji je slikovit i nadnaravan (Velički, 2013). Bettelheim (2000) govori da bajke potiču djetetov razvitak jer u dubljem smislu svake priče polaze od mjesta na kojem se dijete nalazi u psihološkom i emocionalnom razvoju; one govore i o teškim psihičkim pritiscima, ali na način da ih i dijete može shvatiti. Autor navodi da su likovi u bajkama jasno ocrtani, važni događaji istaknuti, a pojedinosti ako nisu važne, zanemaruju se.

Velički (2013) ističe da za razumijevanje bajki osoba mora dopustiti simbolima, tj. slikama jer bajke govore kroz njih, da utječu na njega/nju. Autorica kaže da je vrlo važno obratiti pozornost na prvu rečenicu koja nas uvodi u svijet bajke, koja obično objašnjava situaciju te ne zahtijeva potrebu za objašnjavanjem. Velički (2013) pokazuje i sedam „praslika“ koje je odredio Jean Ringenwald, a te slike su sadržane

u svakoj bajci ikada te nam mogu pomoći shvatiti bajku. Te „praslike“ su: kraljevsko podrijetlo; razdvajanje; susret s pomagačima; borba i pobjeda ili smrt i uskrснуće; povratak ili proganjanje; dolazak na cilj ili kriva nevjesta; vjenčanje i okrunjenje ili mudrost i ljubav. Autorica govori kako su te slike nit vodilja, a za razumijevanje se moramo koristiti vlastitim iskustvom i uranjanjem u bajku. Bettelheim (2000) ističe da se djetetu nikada ne smije objašnjavati bajka, već pripovjedač svojim naglašavanjem olakšava djetetu pronaći ključeve za bolje razumijevanje.

Bettelheim (2000) objašnjava slike koje možemo pronaći u bajkama; na primjer kada junaka snađu unutarnji problemi kojima ne vidi rješenja, on će se u bajki prikazati kao izgubljen u gustoj, mračnoj šumi. Velički (2013) govori da se slike iz bajki mogu povezati s unutrašnjosti osobe, ali i simbolima iz tradicije i iz Biblije. Autorica uspoređuje grančicu koju je Pepeljuga zamolila da joj otac donese s puta s maslinovom grančicom koja je simbol spasa svakog čovjeka. Osim predmeta kao što su haljina ili pepeo, možemo pronaći životinje kao što su zmaj, bijela golubica, ali i brojke. Vladimira Velički (2013) naglašava kako je simbolika broja vrlo česta i zanimljiva; broj tri (Pepeljuga tri puta posjećuje majčin grob; u kršćanskoj simbolici to je broj koji označava sveto trojstvo – troje božanskih osoba), zatim broj sedam (sedam brda i dolina, ali i broj ljubavi te milosti Duha Svetoga, sedam glavnih grijeha, sedam svetih sakramenata te sedam žalosti Djevice Marije). Autorica govori kako bi se isti ti simboli pronašli i u bajkama zemalja drugog kulturološkog značaja, ali bi se povezivali s drugim značajem.

7.3. Bajke u životu djeteta

Vladimira Velički (2013) tvrdi da je bajka najuzvišenije stanje čovjeka koje mu omogućuje razviti dane osobine kako bi stasao u osobu koja shvaća smisao života. Bajke za djecu označuju prvenstveno doživljaj, a to je vidljivo u izboru bajki koje dijete sam bira da mu se čita (Velički, 2013). Bettelheim (2000) navodi da bajka govori djetetu o njemu samom te mu pomaže razviti osobnosti tako da nudi razna životna značenja i obogaćuje njegovo postojanje. Autor govori da bajke očaravaju i poučavaju jer se direktno obraćaju djetetu. Dvije vrlo važne značajke koje Velički (2013) spominje da se nalaze u bajkama su sentimentalnost i intelektualizam, a osjećanje i mišljenje su povezani te omogućuju djeci smislenu osjećajnost i osjećajno

mišljenje. Težak (1969) govori da je bajka najprikladnije književno djelo za dijete, ali upravo ono može izazvati štetu djetetu. Objašnjava kako šteta možda nije niti zapravo postojana jer djeca bajke shvaćaju drugačije nego odrasli, pa tako guranje vještice u peć u *Ivici i Marici* dijete ne shvaća lošim djelom jer je ona zla.

Pričanje bajki djeci omogućuje posebnu povezanost pripovjedača i djece (Velički, 2013). Autorica navodi da kada se bajka priča, da djeca zaboravljaju stvarnost te prelaze u svijet bajke. Svijet bajke nudi mogućnost zabave i obrazovanja, stoga je važno za školski uzrast odabrati ili smisliti bajke koje mogu utjecati na pojedina ponašanja i situacije koje se nalaze u razredu (Velički, 2013). Autorica govori da je korisno uvesti i djecu u svijet pripovjedača kako bi vidjeli razumijevanje ispričanoga, ali se potiče i razvoj govornih sposobnosti.

8. METODOLOGIJA ISTRAŽIVANJA

8.1. Predstavljanje i cilj problema

U prethodnim poglavljima prikazan je teorijski dio o lektiri u nižim razredima osnovne škole te o pričanju priča i mogućnostima prepričavanja lektire. Istraživanjem se želi prikazati u kojoj mjeri učenici prihvaćaju slušanje pripovjedača koji priča lektirno djelo te jesu li i sami spremi ispričati lektirno djelo, a zatim ga i pisano prepričati.

8.2. Uzorak

Istraživanje je provedeno na uzorku od šesnaest učenika uz pomoć učiteljice trećeg razreda u jednoj osnovnoj školi u Zagrebu.

8.3. Instrumenti

Učenicima je podijeljen anonimni strukturirani upitnik (Prilog 2) dan poslije izvođenja sata lektire u kojem sam pričala priču, zatim učenici stvarali priču te prepričavali usmeno i pisano (Prilog 1).

8.4. Analiza podataka i rasprava

Učenici su bili zainteresirani predmetima kojima mogu izraziti dojmove o bajci koju su čitali, ali i slušali. Na stolu prekrivenim bijelim stolnjakom nalazile su se četiri papirnate čaše u kojima su bili zlatni novčići, dijamanti, crno kamenje, biserne školjke te stakleno šareno kamenje. Učenici su uzeli po tri predmeta po želji i stavili ih gdje god su željeli. Na poslijetku se stavila mala vila u središte stola. Ovim slaganjem priče učenici su produbili značaj bajke koju su čitali i slušali (po uzoru na primjer iz knjige *Pričanje priča – stvaranje priča* Vladimire Velički).

Slika 2: Složimo bajku

Nakon što su složili priču, učenici su dobili svatko po jedan komad papira na kojem se nalazila ili riječ ili ilustracija povezana uz tijek radnje u bajci. Na podu je postavljena pripovjedna staza s naznačenim brojevima koji označuju važne etape priče. Učenici su zajedno trebali poredati dobivene papire tako da odgovaraju tijeku radnje. Tijekom slaganja pripovjedne staze učenici su jedni drugima pomagali te komentirati i raspravljali je li određeni komad papira stavljen na dobro mjesto. (Prema primjeru iz knjige *Kreativni pristup lektiri* autorica Marine Gabelice i Dubravke Težak)

Slijedilo je pričanje bajke *Mala vila*, a učenici su pričali u parovima. Slušali su jedan drugoga te nadopunjavali. Učenici su pričali bez straha od nastupa, a kada ne bi bili sigurni u dio bajke kojeg trebaju ispričati, pogledali bi bolje u pripovjednu stazu ili u učenika s kojim pripovijedaju pa bi on/ona nastavio. Ostali učenici su s velikom pozornošću pratili što učenici pričaju.

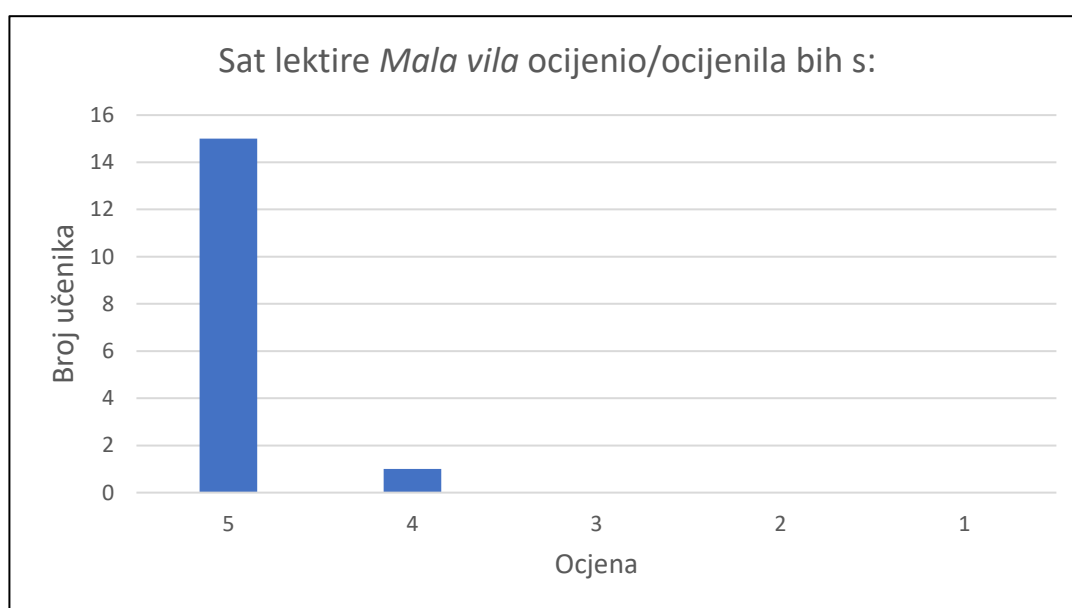
Slika 3: Pripovjedna staza

U sljedećoj etapi sata učenici su trebali prepričati bajku *Mala vila* u bilježnice. Čitanjem njihovih pisanih radova ispostavilo se da je većina učenika jako uspješno prepričala bajku tako da su koristili formule koje su čuli te pravilnim redoslijedom poredali važne događaje. Učenici koji su prepričavali bajku pred razredom detaljnije

su i opsežnije napisali sastavak, ali je i bilo jednako opsežnih sastavaka i kod nekolicine ostalih učenika.

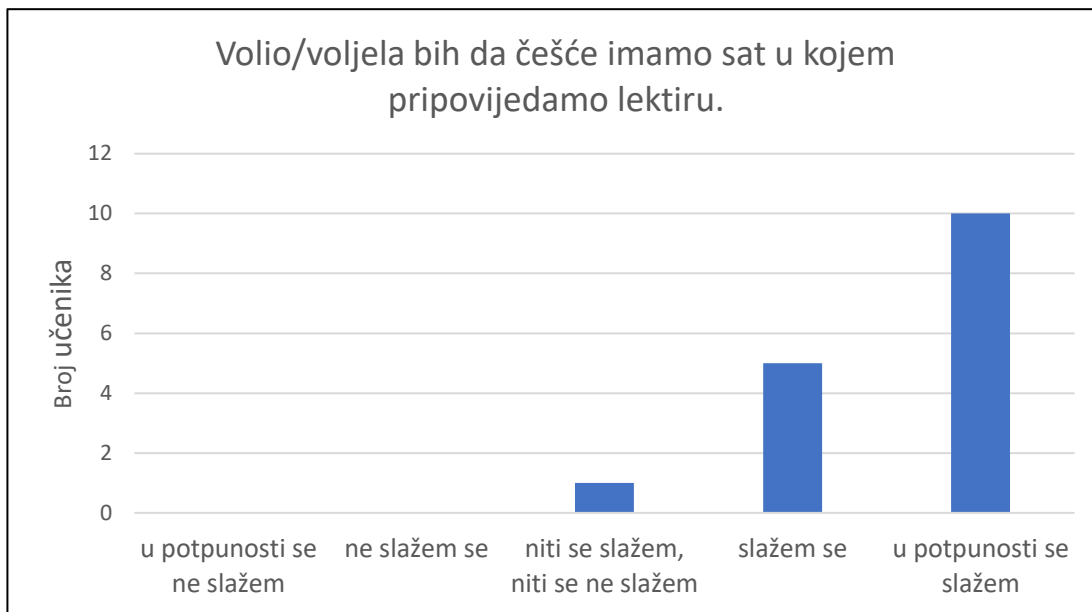
Sutradan su učenici dobili anonimni anketni upitnik (Prilog 2) u kojem se pomoću Likertove skale učenici izjašnjavaju koliko im se nešto na satu sviđjelo, odnosno nije sviđjelo.

Na tvrdnju *Sat lektire Mala vila ocijenio/ocijenila bih s:*, petnaest učenika odgovara da bi sat ocijenilo s ocjenom 5, a samo jedan učenik odgovara da bi sat ocijenio ocjenom 4. Pozitivna je činjenica da se većini učenika sviđa slušati ispriповijedanu bajku, a i da se dobro osjećaju pričajući istu.

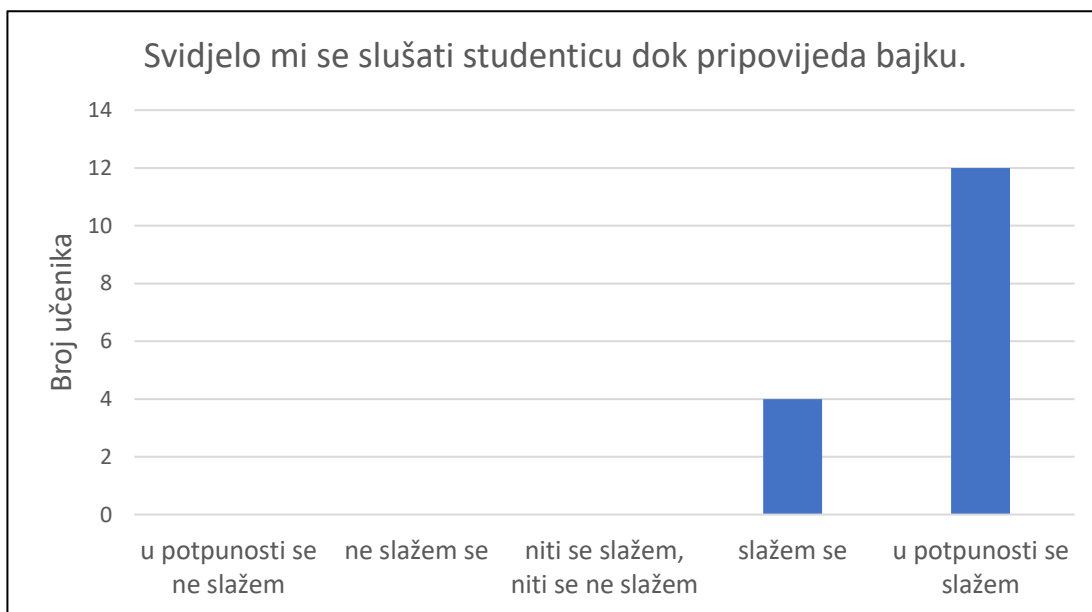
Grafikon 1: Ocjena sata lektire

Na tvrdnju *Volio/voljela bih da češće imamo sat u kojem pripovijedamo lektiru*, većina učenika potvrdno odgovara sa sigurnošću u svoju pozitivnu potvrdu. Nekolicina učenika se slaže s tvrdnjom, ali bez odabrane potpune potvrde slaganja, dok je jedan učenik neodlučan prema navedenoj tvrdnji.

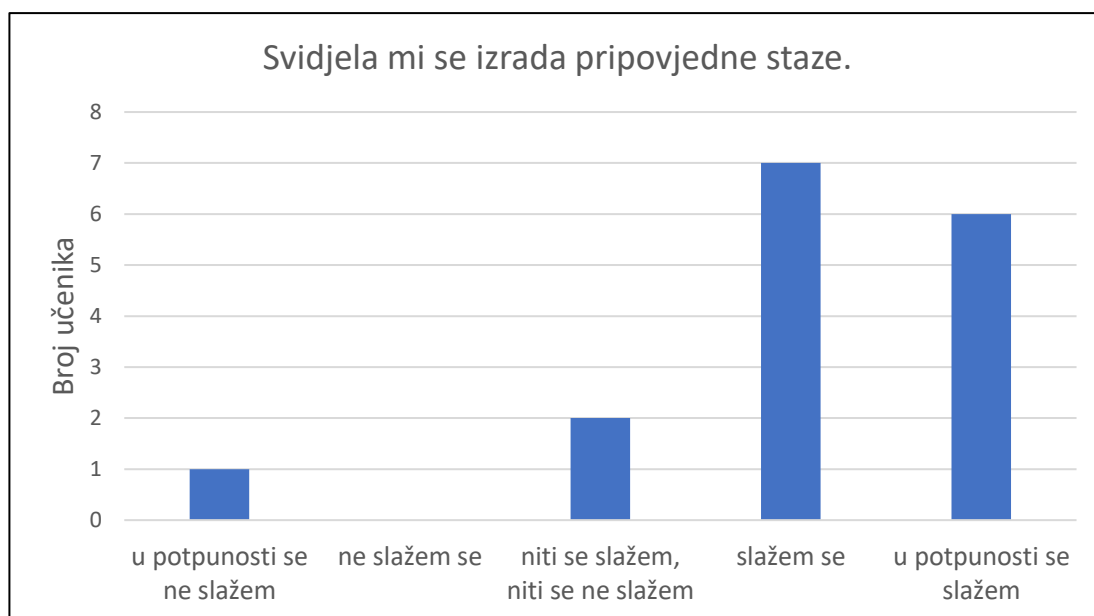
Grafikon 2: Volio/voljela bih da češće imamo sat u kojem pripovijedamo lektiru

Odgovori na tvrdnju *Svidjelo mi se slušati studenticu dok pripovijeda bajku* su dali afirmativne potvrde. Motivirajuće je da niti jedan učenik nije zaokružio da mu se nije svidjelo slušati studenticu dok pripovijeda, niti su dali negativne potvrde. Dvanaest učenika je dalo maksimalnu potvrdu tvrdnji, dok ih je četvero dalo niži stupanj pozitivne potvrde.

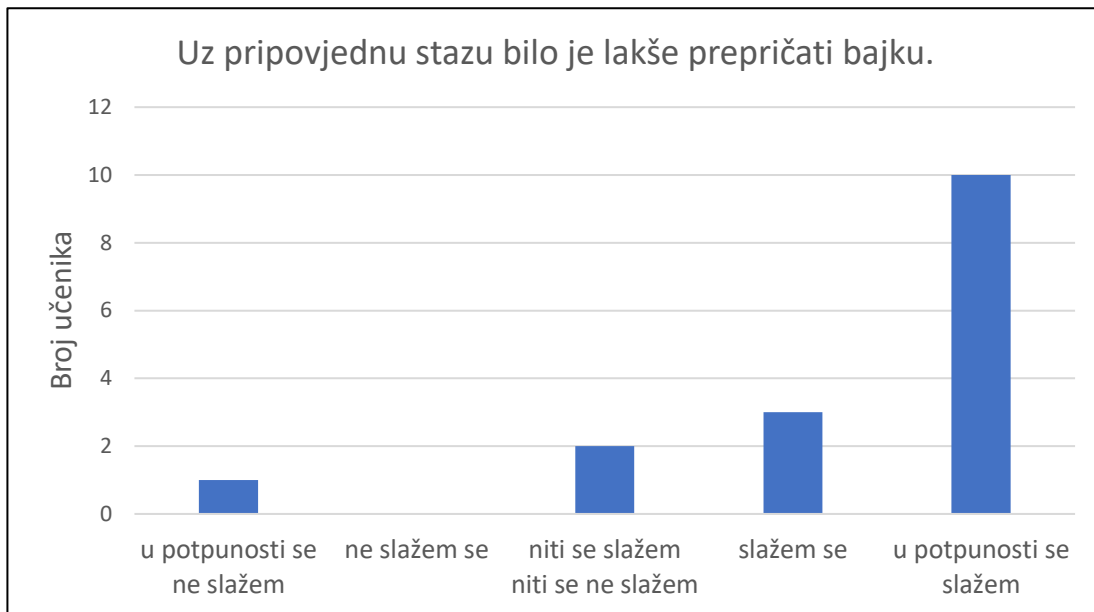
Grafikon 3: Svidjelo mi se slušati studenticu dok pripovijeda bajku

Tvrđnja Svidjela mi se izrada pripovijedne staze., rezultirala je raznovrsnijim odgovorima. Šest učenika daje svoju maksimalnu potvrdu tvrdnji, njih sedam daje potvrdu nižeg stupnja, dok su dvoje učenika neodlučni te jedan učenik daje negativan odgovor.

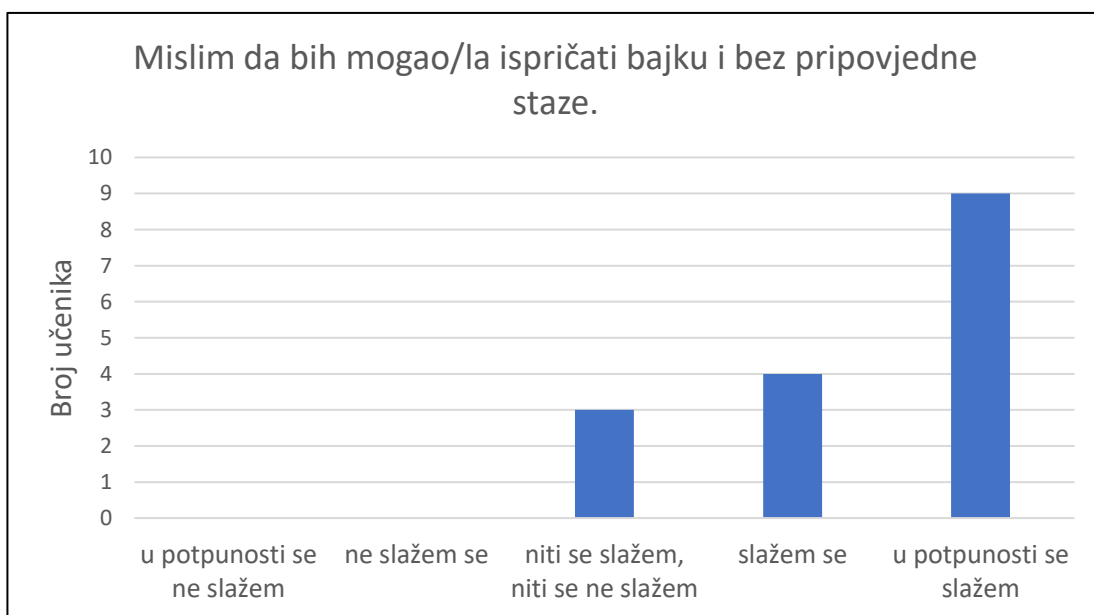
Grafikon 4: Svidjela mi se izrada pripovjedne staze

Odgovori na tvrdnju *Uz pripovjednu stazu bilo je lakše prepričati bajku*, većinskim udjelom potvrdno izražavaju mišljenje. Deset učenika se u potpunosti slaže s ovom tvrdnjom, njih troje odgovara nižim stupnjem slaganja, dva učenika su neodlučna, a jedan učenik se ne slaže s tvrdnjom. Ohrabrujuće je vidjeti da je većina učenika uočila pomoć koju pripovjedna staza nudi.

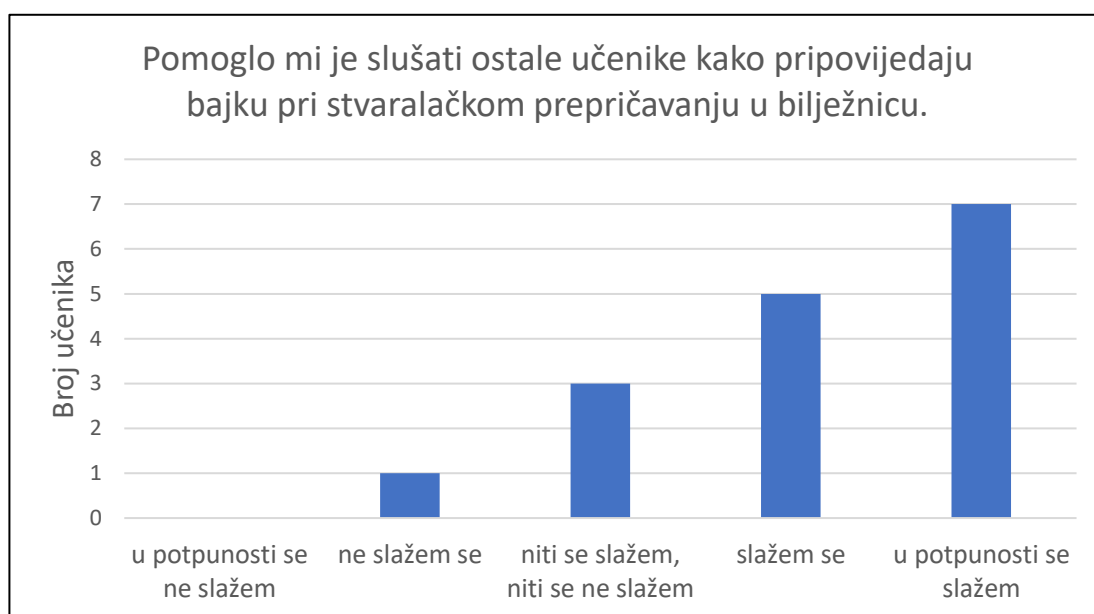
Grafikon 5: Pomoć pripovjedne staze

Na sljedeću tvrdnju koja se odnosi na učenikovu sposobnost da sam, bez pomoći pripovjedne staze, ispriča bajku, većina učenika odgovara potvrdno. Zanimljivo je vidjeti učenike hrabre i spremne ispričati bajku bez pomoći. Devet učenika u potpunosti misli da je sposobno samostalno ispričati bajku bez pomoći pripovjedne staze, njih četvero daje niži stupanj potvrde, a njih troje je neodlučno.

Grafikon 6: Mislim da bih mogao/la ispričati bajku i bez pripovjedne staze

Posljedna tvrdnja odnosila se na moguću pomoć koju su učenici koji su pripovijedali bajku pred razredom pružili ostalim učenicima pri stvaralačkom prepričavanju u bilježnicu. Odgovori su nešto raznovrsniji, iako velik udio učenika shvaća pomoć koja im je omogućena slušanjem bajke tri puta od strane učenika koji su ju pričali. Sedam učenika u potpunosti se slaže da im je slušanje učenika kako pripovijedaju pomoglo, njih 5 također potvrdno odgovara na tvrdnju, ali u nižem stupnju slaganja. Troje učenika je neodlučno, a jedan učenik negativno odgovara na tvrdnju.

Grafikon 7: Pomoć pri stvaralačkom prepričavanju u bilježnice

8.5. Zaključak

Iz navedenog istraživanja može se zaključiti da su učenici pozitivno reagirali na sat lektire u kojem im je omogućeno slušati učiteljicu kako priča lektirno djelo, ali i u kojem oni sami pričaju to djelo ostalim učenicima iz razreda. Učenici uključeni u sudjelovanje istraživanja svojom voljom i željom za sudjelovanje pokazuju kako ovaj način izvođenja sata lektire oduševljava učenike te donosi svježinu. Ovaj tip sata u otvorenom sustavu uključio je redosljed događaja, stvarne i nestvarne događaje kao ključne pojmove, te razlikovati zamišljeni događaj od stvarnoga, pripovijedati o stvarnome i zamišljenome događaju kao obrazovna postignuća. Učenici su ponovili

elemente književnog djela kroz izradu pripovjedne staze te pripovijedanjem koje razvija i govorne sposobnosti. Izrada pripovjedne staze omogućila je učenicima da se kreću razredom i da komuniciraju jedni s drugima. Stvaralačko prepričavanje u bilježnice kao zadnja etapa sata nudi mogućnost razvitka mašte pri prepričavanju poznatoga teksta, ali isto tako djeluje i na finu motoriku. Radovi koje su učenici napisali pratili su pravilan redoslijed događaja. Formule koje su pročitali, a zatim nekoliko puta čuli ostali su kao pisani trag u njihovim bilježnicama.

9. ZAKLJUČAK

Ovim diplomskim radom razmatraju se mogućnosti uvođenja pripovijedanja na sate lektire. Navedene su razne metode i igre pomoću kojih učenici mogu pripovijedati, a ne samo učitelj. Uloga pripovjedača donosi određenu težinu govornog izričaja, stoga je važno pomoći učeniku da se osjeća ugodno pri pripovijedanju.

Iz navedenog istraživanja učenici pozitivno opisuju slušanje studentice kako pripovijeda bajku čiji im je tekst od prije poznat. Odgovorima na anonimni upitnik ohrabruju učitelje da češće uvrste pripovijedanje na sate lektire. Na svaku tvrdnju gotovo svi učenici daju pozitivne odgovore i pogled na pripovijedanje. Motivirajuće je da niti jedan učenik nije izjavio da mu se nije svidjelo slušati bajku. Većina učenika uočila je pomoć koju im je pripovjedna staza ponudila pri stvaralačkom prepričavanju, a tako i slušanje drugih učenika kako pripovijedaju. Aktivno slušanje, a zatim izrada pripovjedne staze pridonosi učenikovoј spremnosti da samostalno pred razredom pripovijeda bajku. Čitanjem stvaralačkog prepričavanja uočava se korištenje formula koje su učenici pročitali u bajci, ali i nekoliko puta čuli na satu. Njihovi radovi sugeriraju na razumijevanje i shvaćanje poruke bajke. Otvoreni metodički sustav koji je korišten ponudio je učenicima sadržaj za samostalno učenje i stvaranje.

10. LITERATURA

1. Bettelheim, B. (2000). *Smisao i značenje bajki*. Cres: Poduzetništvo Jakić.
2. Gabelica, M., Težak, D. (2017). *Kreativni pristup lektiri*. Zagreb: Učiteljski fakultet Sveučilišta u Zagrebu.
3. *Hrvatske narodne bajke*. (2012). Zagreb: Mozak knjiga.
4. Hrvatski enciklopedijski rječnik (2002). Zagreb: Novi Liber.
5. Jerkin, C. (2012). Lektira našeg doba. *Život i škola*, 113: 133
6. Lučić, K. (2005). *Prožimanje riječi, slike i glazbe u metodici književnosti u razrednoj nastavi*. Zagreb: Školska knjiga.
7. Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa (2006). Nastavni plan i program za osnovnu školu. Zagreb: Gipa.
8. Pavličević-Franić, D. (2005). *Komunikacijom do gramatike*. Zagreb: Alfa.
9. Rosandić, D. (2005). Metodika književnog odgoja. Zagreb: Školska knjiga.
10. Težak, S. (1969). *Interpretacija bajke u osnovnoj školi*. Zagreb: Pedagoško-književni zbor.
11. Velički, V. (2013). *Pričanje priča – stvaranje priča: Povratak izgubljenomu govoru*. Zagreb: Alfa.

11. OPIS TABLICA, GRAFIKONA I SLIKA

Tablice:

Tablica 1: Nastavni plan i program (jezično izražavanje i književnost)

Grafikoni:

Grafikon 1: Ocjena sata lektire

Grafikon 2: Volio/voljela bih da češće imamo sat u kojem pripovijedamo lektiru

Grafikon 3: Svidjelo mi se slušati studenticu dok pripovijeda bajku

Grafikon 4: Svidjela mi se izrada pripovjedne staze

Grafikon 5: Pomoć pripovjedne staze

Grafikon 6: Mislim da bih mogao/la ispričati bajku i bez pripovjedne staze

Grafikon 7: Pomoć pri stvaralačkom prepričavanju u bilježnice

Slike:

Slika 1: Simbol beskonačnosti

Slika 2: Složimo bajku

Slika 3: Pripovjedna staza

12. PRILOZI

Prilog 1

Osnovna škola Tina Ujevića

Zagreb, Koturaška cesta 75

Studentica: Mande Kolić

Šk. godina: 2017./2018.

Učiteljski fakultet
Sveučilišta u Zagrebu

PRIPRAVA ZA IZVOĐENJE

NASTAVNE JEDINICE

Nastavni predmet: Hrvatski jezik

Nastavno područje: književnost, lektira

Nastavna jedinica: Hrvatske narodne bajke

Ključni pojmovi: redosljed događaja, stvarni događaj, nestvarni događaj

Obrazovna postignuća: razlikovati zamišljeni događaj od stvarnoga, pripovijedati o stvarnome i zamišljenome događaju

Vrsta sata: sat akcijskog istraživanja

Nadnevak izvođenja: 6.7.2018.

Razredni odjel: 3.a

Mentor: učiteljica Alena Kundid

Nositelj kolegija: dr. sc. Vladimira Velički

Obrazovno – funkcionalne zadaće:

- upoznati *Hrvatske narodne bajke*,
- unaprijeđenje sposobnosti javnog nastupa,
- poticati dječju dramsku kreativnost,
- ostvariti komunikaciju s književnim djelom,
- poticati govorno stvaralaštvo,
- ohrabrivati učenike na interpretativno pripovijedanje

Odgojne zadaće:

- sudjelovati u dramskome događanju,
- poticati i razvijati sposobnost komunikacije,
- poticati međusobno razumijevanje,
 - razvijati savjestan odnos prema radu,
 - razvijati međusobnu suradnju i toleranciju među učenicima,
 - njegovati pozitivan odnos prema književnom djelu

Nastavne metode:

- metoda slušanja
- metoda govorenja
- metoda pisanja
- metoda razgovora
- metoda rada na književnom tekstu
- stvaralačka metoda
- metoda demonstracije

Metodički sustavi:

- otvoreni sustav

Komuniciranje:

- učiteljica - učenica/učenik
- učenica/učenik - učenica/učenik
- učiteljica - učeničke skupine

Korelacija:

- Unutarpredmetna: Jezično izražavanje – slušanje i govorenje; pripovijedanje
- Međupredmetna: Glazbena kultura – slušanje skladbe P. I. Čajkovskog *Ples šećerne vile*

Oblici rada:

- frontalni
- individualni
- rad u paru
- rad u skupini

Vremenski opseg izvođenja: 45 minuta

Mjesto izvođenja: učionica

Nastavni sredstva i pomagala: govorena riječ učiteljice i učenika, književno djelo *Hrvatske narodne bajke*, razni predmeti (kamenčići, školjke, zlatni novčići, dijamantići), slike i riječi na komadima papira, staza od papira.

STRUKTURA NASTAVNOGA SATA

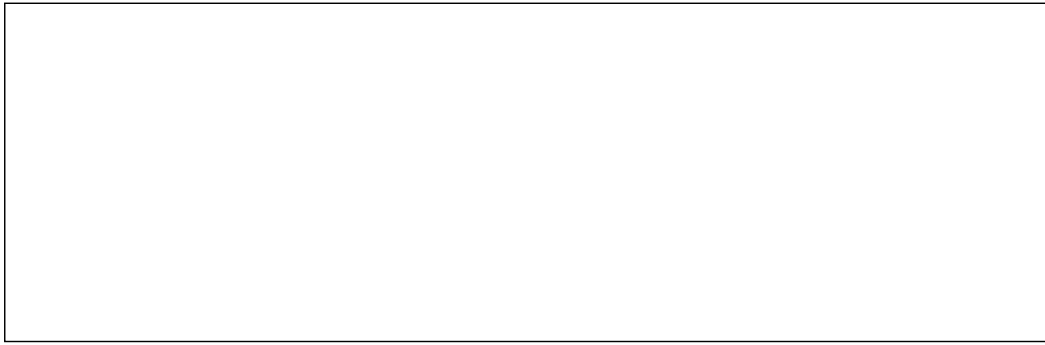
1. Didaktička ponuda (9 minuta)
 - a) Slušanje skladbe *Ples šećerne vile* P. I. Čajkovskog
 - b) Učitelj pripovijeda bajku *Mala vila*
 - c) Emocionalno-intelektualna stanka
2. Istraživački rad (18 minuta)
 - a) Slaganje priče
 - b) Izrada pripovijedne staze
 - c) Prepričavanje po pripovijednoj stazi
3. Novi zadaci (18 minuta)
 - a) Stvaralačko prepričavanje

TIJEK IZVOĐENJA NASTAVNE JEDINICE

Nastavna etapa	Sadržaj nastavne etape (situacije)	Nastavne metode i oblici rada	Korelacija (unutarpredmetna i međupredmetna)	Zadaci nastavne etape (situacije)
<i>Nastavna situacija</i>		<i>Nastavna sredstva</i>		
<p>1. Didaktička ponuda</p> <p><i>a) Slušanje skladbe Ples šećerne vile</i></p> <p><i>b) Učitelj pripovijeda bajku Mala vila</i></p> <p><i>c) Emocionalno – intelektualna stanka</i></p>	<p>Na početku sata pozdravljam učenike i predstavljam im se.</p> <p>Zamolim učenike da zažmire i poslušaju skladbu, a zatim razgovaramo o njoj.</p> <p>Koji dojam na vas ostavlja skladba koju ste poslušali? Možete li zamisliti kakva priča stoji iza skladbe? Kakvi bi se likovi pojavljivali u toj priči? Jeste li dobili dojam misterije ili magije?</p> <p>Jedna od zadanih bajki koje su učenici trebali pročitati je <i>Mala vila</i>. Učitelj pripovijeda bajku dok učenici sjede oko stola na kojem se nalaze razni predmeti poput kamenčića, školjki te perlica unutar košarica.</p> <p>Ugodno se smjestite oko stola i poslušajte bajku o obećanju i ljubavi.</p>	<p>- metoda razgovora</p> <p>- metoda slušanja</p> <p>- metoda demonstracije</p>	<p>Glazbena kultura – P. I. Čajkovski <i>Ples šećerne vile</i></p> <p>- jezično izražavanje</p>	<p>-upoznavanjem i vedrim stavom stvoriti ugodno razredno ozračje</p> <p>- upoznavanje s bajkom <i>Mala vila</i></p>
<p>2. Istraživački rad</p> <p><i>a) Slaganje priče</i></p>	<p>Nakon poslušane bajke učenici jedan za drugim stavljaju po jedan predmet prema središtu stola, dok u pozadini svira skladba <i>Ples šećerne vile</i>. Učitelj odabire koji učenik će prvi krenuti.</p> <p>Sada vas molim da ustanete i jedan po jedan uzmete predmet koji želite i postavite na neko mjesto na stolu. Predmet kojeg odaberete nek vas podsjeća na bajku koju ste poslušali. Tek kada jedan učenik postavi, sljedeći može krenuti.</p> <p>Kada učenici završe s postavljanjem predmeta, učitelj postavlja u središte stola malu vilu. Na kraju mirno promatramo složenu sliku.</p>	<p>- metoda slušanja</p> <p>- stvaralačka metoda</p>	<p>Glazbena kultura – P. I. Čajkovski <i>Ples šećerne vile</i></p>	<p>- ostvariti komunikaciju s književnim djelom</p> <p>- poticati kreativnost</p>

Nastavna etapa	Sadržaj nastavne etape (situacije)	Nastavne metode i oblici rada	Korelacija (unutarpredmetna i međupredmetna)	Zadaje nastavne etape (situacije)
<i>Nastavna situacija</i>		<i>Nastavna sredstva</i>		
<i>b) Izrada pripovijedne staze</i>	Učenici uz pomoć učitelja postavljaju stazu na podu koja će služiti učenicima pri pripovijedanju bajke. Na podu se nalazi jedna staza koja će nam predstavljati radnju bajke. Ja ću svakome od vas podijeliti po jednu sliku ili riječ na komadu papira koji označava određeni događaj u bajci. Vaš je zadatak staviti taj komad papira na određeno mjesto, ovisno u kojem dijelu bajke se spominje. Možete jedni drugima pomoći odrediti gdje pripada određeni komad papira.	- metoda rada na književnom tekstu - metoda razgovora		- poticati međusobno razumijevanje - razvijati savjestan odnos prema radu
<i>c) Prepričavanje po pripovijednoj stazi</i>	Nakon što su učenici složili pripovijednu stazu (redosljed događaja u bajci), u parovima pripovijedaju bajku <i>Mala vila</i> . Sada kada ste složili pripovijednu stazu, mislim da ste spremi i ispriopovijedati bajku <i>Mala vila</i> . U parovima se krećite po stazi i recite ostatku razreda što se to dogodilo u kojem dijelu bajke. Svatko neka kaže dio bajke, možete jedan drugome priskočiti u pomoć. Nekoliko parova pripovijeda bajku.	- metoda slušanja - metoda govorenja - metoda rada na književnom tekstu - stvaralačka metoda	- jezično izražavanje - pripovijedanje	- unaprijeđenje sposobnosti javnog nastupa - poticati dječju dramsku kreativnost - poticati govorno stvaralaštvo - razvijati međusobnu suradnju i toleranciju među učenicima
3. Novi zadaci				
<i>a) Stvaralačko prepričavanje</i>	Učenici u svoje bilježnice pisano prepričavaju bajku <i>Mala vila</i> . Možete sjesti na svoja mjesta i otvoriti bilježnice. Prepričajte u bilježnicu bajku <i>Mala vila</i> . Razmislite koji su se stvarni i nestvarni događaji dogodili. Ako vam je potrebno da se prisjetite događaja slobodno pogledajte stazu koju ste izradili. Ako ostane vremena, nekoliko učenika može pročitati što su napisali.	- metoda razgovora - metoda pisanja - metoda rada na književnom tekstu - metoda usmenog izlaganja		- razvijati savjestan odnos prema radu - poticati stvaralačko pisanje - poticati dječju kreativnost

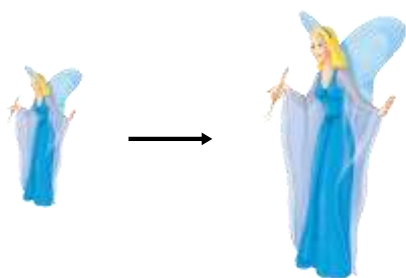
PLAN PLOČE:

LITERATURA:

1. Anić, V. (2000): *Rječnik hrvatskog jezika*, Novi liber, Zagreb
2. Autorski tim IHJJ-a, (2013.): *Hrvatski pravopis*; Institut za Hrvatski jezik i jezikoslovlje, Zagreb
3. Bežen, A. (2008.): *Metodika - znanost o poučavanju nastavnog predmeta*, Učiteljski fakultet, Profil, Zagreb
4. Javor, R. (2008.): *Hrvatske narodne bajke*, Mozaik knjiga, Zagreb
5. Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa (2006): *Nastavni plan i program za osnovnu školu*, GIPA, Zagreb
6. Težak, S., Babić, S. (2000): *Gramatika hrvatskog jezika*, Školska knjiga, Zagreb

PRILOZI:

PUNOLJETNOST

PROSLAVA

UPOZNAVANJE

VJENČANJE

SAHRANA

VILA NESTAJE

SAMOĆA

STARAC

RUKAVICA

ALI SE ONA NIKADA

VIŠE NIJE VRATILA

Prilog 2

Upitnik o satu lektire Hrvatske narodne bajke

Dragi učenici,

molim vas da ispunite upitnik o satu lektire kako biste mi pomogli pri izradi diplomskog rada na Učiteljskom fakultetu.

Hvala!

Za sljedeće tvrdnje zaokruži odgovor koji izražava tvoje mišljenje.

1. Sat lektire *Mala vila* bih ocijenio/ocijenila s:

1 2 3 4 5

2. Volio/voljela bih da češće imamo sat u kojem pripovijedamo lektiru.

1 – u potpunosti se ne slažem

2 – ne slažem se

3 – niti se slažem, niti se ne slažem

4 – slažem se

5 – u potpunosti se slažem

3. Svidjelo mi se slušati studenticu dok pripovijeda bajku.

1 – u potpunosti se ne slažem

2 – ne slažem se

3 – niti se slažem, niti se ne slažem

4 – slažem se

5 – u potpunosti se slažem

4. Svidjela mi se izrada pripovjedne staze.

1 – u potpunosti se ne slažem

2 – ne slažem se

3 – niti se slažem, niti se ne slažem

4 – slažem se

5 – u potpunosti se slažem

5. Uz pripovjednu stazu bilo je lakše prepričati bajku.

1 – u potpunosti se ne slažem

2 – ne slažem se

3 – niti se slažem, niti se ne slažem

4 – slažem se

5 – u potpunosti se slažem

6. Mislim da bih mogao/la ispričati bajku i bez pripovjedne staze.

1 – u potpunosti se ne slažem

2 – ne slažem se

3 – niti se slažem, niti se ne slažem

4 – slažem se

5 – u potpunosti se slažem

7. Pomoglo mi je slušati ostale učenike kako pripovijedaju bajku pri stvaralačkom prepričavanju u bilježnicu.

1 – u potpunosti se ne slažem

2 – ne slažem se

3 – niti se slažem, niti se ne slažem

4 – slažem se

5 – u potpunosti se slažem

Prilog 3 – Lingvometodički predložak *Mala vila*

Mala vila

Bili kralj i kraljica pa imali jedinca sina. Kad je kraljević već narastao, proslaviše njegovo šišano kumstvo i na čast pozvaše najviđenije ljude iz svoga kraljevstva. Bijeli dvori zasjaše od zlata, srebra i dragog kamenja i od tisuću svijeća. Kad uvečer u vrtu povedoše kolo, uhvatiše se djevojke sve jedna ljepša od druge, a sve gledahu u kraljevića milo i drago, da ga pojedu očima.

U ponoć se razidoše gosti, a kraljević ode u gaj od starih lipa jer je bila mjesečina kao dan, a njemu se nije spavalo. Čarobno bješe pogledati na tamne sjene debeloga drveća. Kroz granje se uvlačila mjesečina i padala po zemlji u čudnim šarama. Lipe su mirisale kao tamjan iz crkve. Kraljević je polagano šetao, zamišljen, po mekanoj travici.

Kad je izišao na proplanak, najednom ugleda pred sobom usred mjesečine na travi malu vilu odjevenu u krasne haljine od finoga platna zlatom vezena. Kosa joj je bila duga i spuštена niz leđa, a na glavi joj se blistaše zlatna kruna ukrašena dragim kamenjem. Ali bila je posve mala. Kao lučica! Kraljević u čudu zastane i zagleda se u nju, a ona progovori glasom kao da srebrno zvonce zvoni:

- Moj lijepi kraljeviću! I ja sam bila pozvana na tvoje kumovanje, ali nisam smjela doći u kolo jer sam tako malena: nego ti se ovdje klanjam, na ovoj sjajnoj mjesečini, koja je meni sunčev sjaj.

Kraljeviću se mala vila svidje. Nije se nimalo poplašio od ove noćne pojave, nego joj pristupi i uze je za ručicu. Ali mu se ona ote i nestade je. Ostade mu u ruci samo njena rukavica, tako mala da ju je jedva navukao na svoj najmanji prst. Tužan se vrati u dvore i nikome ne reče ni riječi s kim je bio.

Ali, drugu noć opet dođe u vrt. Hodio je po bijeloj mjesečini i tražio malu vilu. Ali, nje nigdje ne bješe. Od žalosti izvadi iz njedara malu rukavicu i poljubi je. U taj mah stvori se pred njim vila. Sve mu je srce u grudima igralo od miline. Dugo su šetali po mjesečini i čavrljali. Kraljević se začudi kad opazi da mala vila sve jednako raste dok s njim govori. Kad su se rastali, bila je dvaput veća nego sinoć. Kad joj je vratio rukavicu, nije je mogla više navući.

- Uzmi je, pa je čuvaj kao amanet – reče mala vila i nestade je.
- Nosit ću je na srcu – reče kraljević.

Svaku noć su se odsad sastajali njih dvoje u bašči. Dok je sunce sijalo, kraljević je muku mučio. Cio dan je bio tužan, jedva je čekao da izađe mjesec i samo je na nju mislio i pitao se hoće li noćas doći.

Kraljević je sve više ljubio malu vilu, a ona je svaku noć rasla i bila sve veća i veća. Kad je prošlo devet noći, bješe pun mjesec, a vila je narasla velika kao kraljević. Veselo ga dočeka i reče:

- Dokle god bude mjesečine, ja ću ti dolaziti.
- A ne, moja draga! Ja ne mogu živjeti bez tebe. Ti moraš biti sasvim moja. Ja ću te učiniti kraljicom.
- Dragi moj – reče vila – hoću biti samo tvoja, ali samo tada ako ćeš me uvijek i samo mene jedinu voljeti.
- Uvijek, uvijek! – povikao je kraljević bez razmišljanja. – Samo tebe, druge nikad ni pogledat neću.
- Dobro! Ali pamti što kažem: samo dokle budeš držao riječ, bit ću tvoja.

Poslije tri dana proslaviše svadbu dvoje mladih. Ljepoti vilinoj se divio sav svijet. Sretno su živjeli sedam godina i onda umrije stari kralj.

Na sahranu mu dođoše mnogi podanici. Pored odra čuvale su mrtvaca najljepše gospođe iz čitave zemlje. Bila je ovdje i jedna djevojka crvene kose, a crna oka. Ta se nije Bogu molila, nit je mrtvog kralja gledala, nego je samo očima pratila mladog kraljevića. Vidio je i on da ga lijepa gospođa gleda i bilo mu drago. Kad je velika pogrebna povorka krenula na groblje, pogledao je kraljević tri puta u zamamnu ljepoticu, vodeći za ruku svoju ženu. Najednom mu se žena spotakne na svoju suknju i malo što ne padne.

- Gle, suknja mi je preduga! – uzviknu.

Kraljević nije ni opazio da se ona smanjila. Kad su sahranili staroga kralja, pođe ona ljepotica crvene kose odmah uz kraljevića putom kući, a on je ispod oka sve u nju pogledavao. Tako nije vidio da mu je žena sve manja. Kad stigoše kući pod stare lipa nestade je posve. Sada kraljević uzme za ženu gospođu crvene kose, a crnih očiju. Ali s njome nije ni tri dana sretno živio. Tražila je da joj kupi postelju od samoga alema kamena, željela je sad ovo, sad ono, a sve same stvari kakvih i nema na svijetu. Kad on nije mogao da joj ispuni želje, ona je plakala, svađala se s njim, grdila ga. Kad mu bješe već dozlogrdilo on je otjera.

Sad tek vidje što je učinio. Uzdisao je i jadikovao za malom vilom.

Ponovno je odlazio pod stare like svake noći obasjane mjesečinom da dozove svoju lijepu i dobru vilu. Zvao je i zvao, čekao i čekao, i već postao starac. Ali se ona nikada više nije vratila.

Izjava o samostalnoj izradi rada

Izjavljujem da sam ja, Mande Kolić, studentica integriranog preddiplomskoga i diplomskoga sveučilišnog studija primarnog obrazovanja s engleskim jezikom Učiteljskog fakulteta u Zagrebu samostalno provela aktivnosti istraživanja literature i napisala diplomski rad na temu Ispričana lektira.

U Zagrebu, 13. rujna, 2018.

Mande Kolić
